

DET SOCIALE LANDKORT

En kortlægning af aktører og indsatser for udsatte børn og unge i Grønland

DET SOCIALE LANDKORT

- En kortlægning af aktører og indsatser for børn og unge i Grønland

Udarbejdet af Socialt Udviklingscenter SUS for Mary Fonden, efteråret 2019.

Kortlægningen er støttet økonomisk af William Demant Fonden.

Tekst:

Jørgen Anker

Christian Tauby-Theill

Elisabeth Mamsen

Emma Sandberg Bilstoft

Socialt Udviklingscenter SUS

Nørre Farimagsgade 13

1364 København K

www.sus.dk

Indhold

Resumé	4
Indledning.....	6
Baggrund og metode.....	8
Centrale nationale strategier og perspektiver	11
Nationale strategier og initiativer	11
Perspektiver fra departementer og styrelser.....	13
Det sociale landkort	17
Hvordan adresseres samfundsudfordringerne i de sociale indsatser?.....	17
Hvad består de sociale indsatser af?.....	19
Projektaktiviteter	20
Hvem er målgruppen for de sociale indsatser?	24
Hvor finder de sociale indsatser sted?.....	28
Økonomi	33
Organisationernes rolle.....	34
Samarbejder	37
Samarbejdstyper.....	37
Velfungerende samarbejder	42
Samarbejder under pres.....	43
Fondenes arbejde	45
Fondenes strategier.....	45
Forandring af fondenes rolle.....	47
Fondenes samarbejde med andre	48
Fondenes samarbejde med hinanden.....	49
Kommunerne.....	51
Kommunen som medspiller i initiativer	51
Behov for fokus på lokalt ejerskab og ansvar.....	52
Ønsker til samarbejde	54
Opsamling - perspektiver på hvordan forandring skabes	55
Bilag 1 - Oversigt over hver enkelt civilsamfundsorganisations profil.....	61
Bilag 2 - Oversigt over fondenes profil, strategi og fokusområder i Grønland.....	79

Resumé

Mange forskellige aktører arbejder med indsatser for udsatte børn og unge i Grønland, men der mangler overblik over, hvem aktørerne er, hvor de arbejder, og hvilke indsatser de mere specifikt arbejder med. Socialt Udviklingscenter SUS har på foranledning af Mary Fonden gennemført en kortlægning, som skal medvirke til at skabe et bedre overblik over feltet. Kortlægningen afreporteres her.

Kortlægningen er gennemført fra juli til oktober 2019 og bygger på i alt 35 interview med repræsentanter fra civilsamfundsorganisationer, kommuner, styrelser, departementer og fonde.

De sociale indsatser

Kortlægningen viser, at der de seneste 5 år er igangsat 60 sociale indsatser af de 17 civilsamfundsorganisationer, der indgår i undersøgelsen. 40 procent af indsatserne har børn og unge som primær målgruppe, mens 60 procent har personer rundt om børn og unge som primær målgruppe. Personer rundt om børn og unge kan være primære omsorgspersoner som forældre, plejeforældre eller værger, det kan være fagpersoner (faglærte/ufaglærte) i institutioner, klubber, sundhedsplejen mv. samt frivillige.

18 af de 60 indsatser har **faglig kompetenceudvikling** af fagpersoner, plejeforældre eller frivillige som primær projektaktivitet. 17 ud af de 60 indsatser har **videngenering og fortalervirksomhed** som primær projektaktivitet. Mens 15 ud af 60 indsatser har **personlig støtte og kompetenceudvikling** til forældre, børn og unge som primær projektaktivitet. Geografisk finder 23 indsatser sted i Nuuk, mens de øvrige store byer i Grønland også har mange indsatser. Maniitsoq og Tasilaq er på trods af et lidt mindre indbyggertal også repræsenteret blandt de byer, hvor der igangsættes mange indsatser.

Kortlægningen har også til formål at vurdere potentialet for at styrke samarbejdet og koordinering på tværs af aktørerne. Her viser kortlægningen, at civilsamfundsorganisationerne indgår i en lang række forskellige former for samarbejde. De primære former ses i **partnerskaber, samarbejde om konkrete afgrænsede opgaver, samarbejde i løse definerede netværk** samt **samarbejde som led i en samskabelsesproces**.

Offentlige strategier og erfaringer med samarbejde

Civilsamfundsaktørernes indsatser foregår i en kontekst med nationale strategier og

prioriteringer. Udvalgte nationale og kommunale aktører er i kortlægningen blevet interviewet om deres erfaringer med samarbejde med civilsamfundsorganisationer og fonde. De nationale og kommunale aktører i afdækningen lægger vægt på, at civilsamfundsorganisationerne bidrager med vigtige indsatser, men de efterlyser bedre koordinering og samarbejde om indsatserne. Dels for at skabe bedre sammenhæng og synergi med de overordnede nationale og kommunale strategier, dels for at skabe bedre mulighed for videndeling på tværs og bedre forankring af indsatser på sigt.

Fondenes strategier og fokusområder

Fundene bidrager med finansiering af mange af civilsamfundsorganisationernes indsatser. Fondenes strategier og uddelinger varierer i forhold til bevillingernes størrelse og varigheden af de bevilgede aktiviteter. Fire af de seks fonde i undersøgelsen har udsatte børn og unge som målgruppe for de sociale indsatser, mens de to øvrige alene har bredere fokus på unge. På tværs af forskellene i fondenes prioriteringer har alle fondene i deres strategier fokus på **uddannelse og kompetenceudvikling, økonomisk forankring efter bevillingens udløb, lokal forankring og ejerskab** samt indsatser, der tager udgangspunkt i **lokale behov**.

Perspektivering

Afsluttende i kortlægningen perspektiveres der med afsæt i afdækningen til, hvordan man fremadrettet kan arbejde for at fremme en positiv udvikling for udsatte børn og unge i Grønland. Følgende perspektiver fremhæves:

- Viden er en vigtig forudsætning for at skabe forandring
- Fokus på strukturelle problemer kræver samarbejde
- Der er aktuelt et særligt mulighedsvindue for at skabe forandring. Dette kunne fx åbne for:
 - Et videnscenter
 - Fælles nationale strategier
 - En samarbejdsmodel
- Det er vigtigt ikke at låse sig fast på meget énsporede problemstillinger eller løsninger
- De ønskede forandringer kræver langsigtede perspektiver
- Lokal forankring og ejerskab er vigtigt
- Det er vigtigt med et bredere og stærkere inddragelsesperspektiv
- Der er behov for innovative omveje og positive fortællinger
- Der er brug for samspil mellem fonde og nationale strategier

Indledning

Et flertal af de grønlandske børn og unge lever et liv i tryghed, ligeværdighed og med adgang til uddannelse.

Ikke desto mindre er der også en betydelig andel af børn og unge, som vokser op i hjem præget af ustabilitet og misbrug. Dette ses blandt andet i form af udbredte alkoholproblemer. Ifølge *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018* er over en tredjedel af unge i Grønland vokset op i hjem med alkoholproblemer.¹ Det skal her nævnes, at der aktuelt tegner sig en positiv udvikling blandt de yngre generationer. Andelen af børn og unge, som vokser op med alkohol i hjemmet, er således betydeligt lavere for børn, der er født i 1995, sammenholdt med tidligere årgange.

Befolkningsundersøgelsen peger også på, at 28 procent har oplevet vold i hjemmet, og en femtedel har været udsat for seksuelle overgreb, inden de fylder 18 år.² Her er der igen grund til at understrege, at andelen af børn og unge udsat for seksuelle overgreb er mindsket betydeligt for årgang 1995 sammenholdt med personer født i 1970-1979, hvor hele 40 procent havde oplevet seksuelle overgreb. En rapport fra Grønlands Politi viser videre, at 27 procent af alle anmeldelser om seksuelle overgreb på børn under 15 år, der blev anmeldt i 2018, foregik i Tasiilaq. I Tasiilaq bor blot 5 procent af den grønlandske befolkning.³

Der er generelt mange beskrivelser af psykisk sårbarhed og mistrivsel blandt unge i Grønland. En rapport fra VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd har tidligere vist, at der er en sammenhæng mellem seksuelle overgreb og en række kendte vanskeligheder blandt unge i form af tidligt og stort forbrug af alkohol, tidlige graviditeter og fødsler, ingen uddannelse efter folkeskolen, lav tilfredshed med livet og dårlig selvopfattelse.⁴ En høj grad af psykisk sårbarhed afspejles endvidere i en høj forekomst af selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt unge – og i særlig grad blandt de unge kvinder.⁵

Hertil kommer, at uddannelses- og beskæftigelsesgraden hos unge i Grønland er lav. I perioden fra 2013 til 2016 var det kun 10-15 procent af en årgang, der i umiddelbar

¹ 37% af de adspurgte unge i undersøgelsen (Statens Institut for Folkesundhed (2019): Befolkningsundersøgelse i Grønland 2018.

² Statens Institut for Folkesundhed (2019): Befolkningsundersøgelse i Grønland 2018, s. 16-18.

³ Grønlands Politi (2019): Tasiilaq: En kortlægning af seksualforbrydelser mod børn og unge i Tasiilaq i perioden 2014 – 2018 samt anbefalinger til forebyggende indsatser.

⁴ Christensen, E. og Baviskar, S. (2015): Unge i Grønland. SFI, s. 11.

⁵ Statens Institut for Folkesundhed (2019): Befolkningsundersøgelse i Grønland 2018.

forlængelse af grundskolen påbegyndte en ungdomsuddannelse.⁶ Halvdelen af unge mellem 16 og 18 år er hverken i uddannelse eller beskæftigelse, og blandt de 18-25-årige har 60 procent ikke fuldført eller er i gang med en ungdomsuddannelse.⁷ At unge ikke får en ungdomsuddannelse er et problem for den unges individuelle fremtidsmuligheder, men det er også en udfordring i forhold til at sikre en kvalificeret og uddannet arbejdsstyrke i fremtiden.

Ovennævnte problemer er en del af baggrunden for, at der blandt aktørerne på feltet er bred enighed om, at der **skal** gøres noget for at håndtere udfordringerne. Mange forskellige aktører gør i dag allerede en meget stor indsats for udsatte børn og unge i Grønland. Hertil kommer nationale planer, strategier og forebyggelsesindsatser på eksempelvis sundhedsområdet og uddannelsesområdet, som over tid forhåbentligt vil bidrage til også at løfte og bedre forholdene for udsatte børn og unge og mindske andelen, som vokser op med udfordringer.

Men selvom der er mange forskellige aktiviteter i gang, er der også en erkendelse af, at indsatserne ofte forbliver for isolerede og ikke for alvor formår at rykke ved de bagvedliggende problemstillinger. Problemerne har en kompleksitet og dybde, der kalder på både nytænkning og på mere tværgående og vidtrækkende løsninger.

I en evaluering af Villum Fondens indsats i Grønland, foretaget af Damvad Analytics, understreges det, at de enkelte projekter over en bred kam oftest vurderes positivt i den betydning, at mange projekter har skabt konkrete positive forandringer for målgruppen, og at det i nogle tilfælde har være muligt at identificere længerevarende dybe forandringer.⁸ Damvad Analytics påpeger imidlertid også, at den længerevarende effekt af projekterne har været begrænset, og at man har haft vanskeligt ved at observere læring fra projekt til projekt. Den vigtige pointe fra rapporten er, at der er nogle meget grundlæggende og strukturelle udfordringer, som det enkelte – nok så velplanlagte og velgennemførte projekt – kun i ringe omfang vil kunne håndtere og ændre i praksis. Der er ganske enkelt tale om udfordringer, som rækker langt udover, hvad enkelstående projekter kan løse, og som derfor forudsætter langt mere vidtrækkende, tværsektorielle og tværfaglige satsninger og strategier.

Mange civilsamfundsorganisationer bidrager med vigtige indsatser for udsatte børn og unge i Grønland, ofte finansieret eller støttet af fonde. De forskellige indsatser foregår i forskellige dele af Grønland, de har varierende størrelse og varighed, forskellige målgrupper og formål. Nogle har et kulturelt fokus, andre et uddannelsesmæssigt

⁶ ILINNIARTITAANERMUT PILERSAARUT II - UDDANNELSESPLAN II. Departementet for Uddannelse, Kultur og Kirke (2019), s. 34.

⁷ Grønlands statistik: <http://www.stat.gl/dialog/topmain.asp?lang=da&subject=Uddannelse&sc=UD>

⁸ Damvad Analytics (2019): Evaluering af Villum Fondens indsats i Grønland. Hovedrapport.

fokus, er beskæftigelsesrettet eller med et socialt fokus. Alle indsatser er vigtige, og tilsammen har de et potentiale for at bidrage til at skabe mere fundamentale forandringer i Grønland på både kort og længere sigt. Det er dog kendetegnende, at der ikke eksisterer et samlet overblik over indsatser eller aktører, hvilket i sagens natur gør det vanskeligt for alle parter at sikre synergi og samtænkning af ideer og satsninger.

Denne rapport er udarbejdet på foranledning af Mary Fonden for at kortlægge aktører og indsatser i Grønland. Initiativet er taget i tæt dialog med Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet i Grønland, som ligeledes har oplevet nødvendigheden af et overblik.

Kortlægningen giver et overordnet billede af indsatser for børn og unge. Den inkluderer perspektiver fra forskellige aktører på feltet, som på den ene eller anden måde arbejder med sociale indsatser for børn og unge i Grønland. Kortlægningen inddrager perspektiver og prioriteringer fra offentlige instanser med relevans for børn og unge samt fonde med finansieringer målrettet børn og unge i Grønland og ikke mindst civilsamfundsorganisationer, som udgør det primære omdrejningspunkt i kortlægningen. Afsættet for kortlægningen har ikke været at skabe et fuldstændigt og fuldkomment overblik over samtlige initiativer for udsatte børn og unge i Grønland. Derimod har ambitionen været gennem interviews med hovedparten af civilsamfundsaktørerne på feltet at få et første fælles grundlag for at se, hvad der aktuelt er i gang blandt organisationerne, samt hvordan situationen, samarbejdet og potentialet for styrket samarbejde vurderes blandt de forskellige typer aktører.

Håbet og ambitionen for kortlægningen er, at den kan bidrage til at gøde jorden for mere og tættere samarbejde mellem de relevante aktører på feltet. Forhåbentligt kan kortlægningen være et skridt på vejen mod bedre videndeling og en bedre forståelse for de enkelte organisationers bidrag og ressourcer. Øget kendskab både til aktørerne på området og de indsatser, som de arbejder med, kan måske skabe afsæt for fremtidige dialoger om, hvordan aktørernes indsatser, ressourcer, viden og kompetencer kan spille endnu bedre sammen for at skabe og fastholde de ønskede forandringer for udsatte børn og unge i Grønland.

Baggrund og metode

Kortlægningen er gennemført fra juli til oktober 2019. Den bygger på i alt 35 interview med 41 repræsentanter fra civilsamfundsorganisationer og -foreninger, kommuner, styrelser og departementer samt fonde, der alle arbejder med sociale indsatser, der direkte eller indirekte er målrettet børn og unge i Grønland.

Kortlægningen baserer sig på interview med 17 civilsamfundsorganisationer og -foreninger placeret i Grønland, Danmark eller begge steder, seks fonde, to grønlandske kommuner samt fire styrelser og departementer i Grønland.

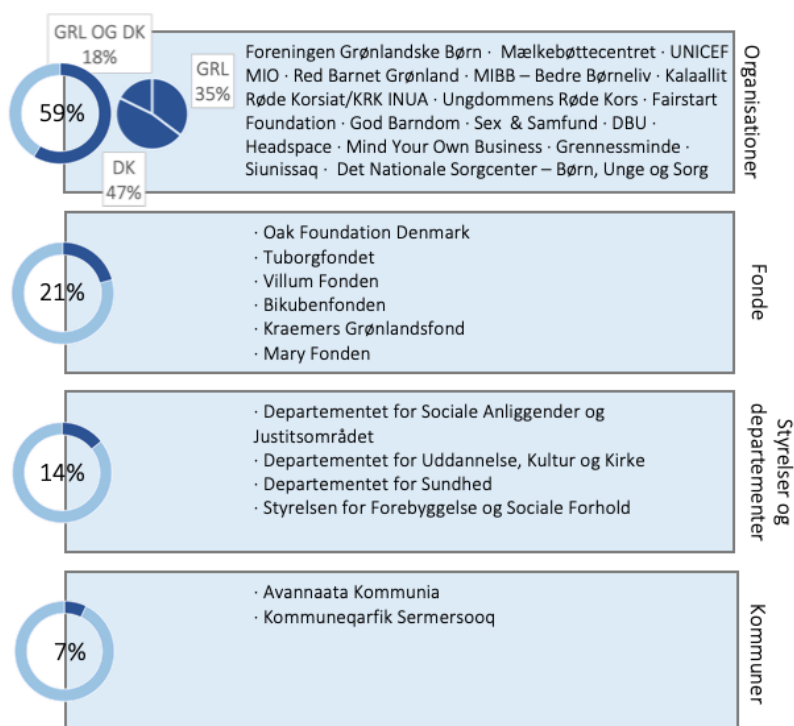
Analytisk fundament

Interview – Der er foretaget 35 interview med 41 repræsentanter fra civilsamfundsorganisationer og -foreninger, kommuner, styrelser og departementer samt fonde (Se i øvrigt figur 1). Interview er foretaget ved møder i København eller over skype/telefon.

Aktivitetsark – Alle civilsamfundsorganisationer er blevet bedt om at udfylde et aktivitetsark over projekter og indsatser de seneste 5 år, som et supplement til interviewene. Aktivitetsarkene udgør grundlaget for figurerne i denne kortlægning.

Kortlægningen inkluderer af praktiske årsager ikke alle indsatser og aktører, og gengiver således ikke et fuldt billede af det sociale landskab i Grønland, men blot et udvalgt – om end relevant – udsnit. For at udvælge kortlægningens aktører bidrog Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet til at identificere de mest markante aktører på feltet, som er gengivet i figur 1. Figur 1 viser hvilke organisationer, der indgår samt fordelingen af henholdsvis civilsamfundsorganisationer og -foreninger, fonde, kommuner samt styrelser og departementer i denne kortlægning.

Figur 1. Aktører i kortlægningen

Note. Grundet omregning til hele procenttal summeres det samlede antal deltagere til 101 procent. Mary Fonden er en fond, der ikke kan ansøges om donationer, men som sammen med relevante samarbejdspartnere identificerer, udvikler og driver sociale projekter.

Fælles for alle typer af aktører i kortlægningen (civilsamfundsorganisationer, fonde, kommuner samt styrelser og departementer) er, at de arbejder med sociale indsatser for børn og unge i Grønland. Til gengæld er deres organisering, størrelse og rolle forskellig. Det betyder også, at de forskellige aktørtyper har forskellige oplevelser og erfaringer med socialt arbejde i Grønland og bidrager med forskellige perspektiver.

Inden for hver gruppe af aktører er de enkelte aktører også forskellige. Der er eksempelvis store variationer i fondenes størrelse og bevillingsramme, ligesom civilsamfundsorganisationerne størrelse, organisering og forankring i Grønland varierer.

Civilsamfundsorganisationerne er alle private almennyttige organisationer. De er dog samtidig forholdsvis forskellige, og repræsenterer blandt andre et børnekrisecenter, en børnerettighedsinstitution, konsulenthuse og frivillige organisationer. På hver deres måde yder de et bidrag i relation til indsatser for børn og unge i Grønland. Af organisationerne er 35 procent forankret i Grønland, mens 47 procent er forankret i Danmark. 18 procent af organisationerne har sekretariat og/eller projektledelsesenhed i både Grønland og Danmark.

I rapporten kortlægges udelukkende sociale indsatser, som er igangsat og/eller gennemført indenfor de seneste fem år af de interviewede civilsamfundsorganisationer. Derudover beskrives og analyseres de interviewede aktørers erfaringer med og perspektiver på samarbejde på tværs af organisationer og sektorer.

Centrale nationale strategier og perspektiver

Kortlægningens primære formål er at give et overblik over civilsamfundsorganisationers indsatser og arbejde i Grønland. Inden dette præsenteres, er det dog væsentligt kort at skitsere nogle af de aktuelle nationale strategier på området for udsatte børn og unge, som er med til at sætte rammen for arbejdet og indsatserne i de kommende år.

Efter en kort præsentation af strategierne følger ligeledes en kort beskrivelse af de perspektiver, som man fra udvalgte styrelser og departementer har i forhold til udfordringer, samarbejde og muligheder på feltet.

Nationale strategier og initiativer

For at understøtte en samlet forebyggende indsats på social- og sundhedsområdet, er der oprettet en fælles forebyggelsesenhed PAARISA, der pr. marts 2019 har samlet de tidligere forebyggende indsatser under Departementet for Sundhed, Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse, Socialstyrelsen samt Allorfik (nationalt tilbud til voksne med misbrugs- og spilafhængighed). PAARISA er en del af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold.

PAARISA har til formål at understøtte og sikre, at forebyggelse tænkes ind som en del af et fælles ansvar på tværs i de centrale departementer og styrelser. Den nye forebyggelsesenhed skal koordinere forebyggende indsatser og styrke samarbejdet med kommunerne gennem tværfaglige initiativer.

Ydermere ændrede Socialstyrelsen i marts 2019 navn til Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold som et signal om, at det forebyggende arbejde står som et centralt omdrejningspunkt i arbejdet på socialområdet.⁹

⁹ https://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Nyheder/2019/04/1604_paarisa

Statsligt initierede initiativer og strategier

Akut hjælp til udsatte børn og unge i Grønland: Naalakkersuisut har anmodet Danmark om et styrket samarbejde om udsatte børn og unge. Folketinget har derfor ultimo september 2019 afsat 5,3 millioner kroner til akut hjælp til udsatte børn og unge i Grønland. Naalakkersuisut ønsker med de afsatte midler at påbegynde et pilotinitiativ, der består af et akutteam af fagpersonale, der kan hjælpe Kommuneqarfik Sermersooq med sagsbehandlingen og med at yde behandling i bl.a. byen Tasilaq i Østgrønland. Derudover forventes midlerne at gå til gennemførelse af en analyse af plejefamilieområdet i Grønland samt udvidelse af behandlingsindsatsen til børn og unge, som er ofre for seksuelle overgreb.

Plan for tilbud til børn og unge, der har problemer med rusmidler- og pengespil (Departementet for Sundhed): På baggrund af et forslag stillet til Naalakkersuisut i 2017, har et kommissorium udarbejdet en plan for tilbud målrettet børn og unge, der har problemer med rusmidler- og pengespil. Kommissionen fremlægger i rapporten relevant viden på området, og kommer på baggrund heraf med forslag til fremtidige behandlingstilbud og indsatser for børn og unge, der har problemer med rusmidler- og pengespil. Overordnet finder kommissionen, at der er behov for forebyggende indsatser og indsatser, der bygger bro fra de unges dagligdag til behandlingstilbuddet. Derudover er der behov for et tilbud til børn, som er vokset op i et hjem med rusmiddelproblemer, og et undervisningstilbud til forældre med børn eller unge, der har problemer med afhængighedsmidler. I rapporten fremlægger kommissoriet en 3-årig implementeringsplan for indsatser under Allorfik.

Inuuneritta II (Naalakkersuisut): Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta II (2013-2019) har særligt fokus på livsstil og de livsstilsfaktorer, der har stor betydning for helbredet i den grønlandske befolkning. I denne forbindelse fokuserer Inuuneritta II på fire følgende temaer: alkohol og hash, rygning, fysisk aktivitet og kost. Baggrunden for de valgte temaer er, at der allerede var indsatser, som tog hånd om specielt børns, unges og familiers sociale forhold og trivsel. Hensigten med Inuuneritta II er derfor at supplere disse initiativer uden at overlape dem. Forankringen af programmet skal sikres i Selvstyret og kommunerne og lægger desuden op til, at Selvstyre, kommuner, det private erhvervsliv samt frivillige organisationer indtænker temaerne fra Inuuneritta II i deres arbejde. Programmet afsluttes i 2019 og følges op af en slutevaluering samt et forsat folkesundhedsprogram i 2020. Det nye folkesundhedsprogram, som lanceres i 2020 vil have en længere – ti-års – tids-horisont, hvor de første to år vil være udviklingsår, som skal sikre øget ejerskab blandt kommuner, i lokalsamfund og blandt andre aktører.

Killiliisa (Naalakkersuisut): Killiliisa er Naalakkersuisuts strategi mod seksuelle overgreb fra 2018-2022. Strategien tager udgangspunkt i seks hovedtemaer: information, forebyggelse, tværfagligt samarbejde, ofre og pårørende, lokalsamfundet og personer med seksuelt krænkende adfærd. Hvert tema er tilknyttet mål og forslag til fremtidige indsatser. Indsatserne i handlingsplanerne er rettet mod flere forskellige fagområder. Derfor har strategien en bred målgruppe – fra personer udsat for seksuelle overgreb og potentielle krænkere til lokalsamfund, NGO'er, fagpersoner og justitsområdet. Implementeringen af indsatserne indebærer derfor, at de forskellige fagområder og sektorer tager ansvar for implementering af indsatserne indenfor deres respektive områder.

National Strategi for Selvmordsforebyggelse i Grønland 2013-2019 (Naalakkersuisut): Den Nationale Strategi for Selvmordsforebyggelse i Grønland har til formål at nedbringe antallet af selvmord og selvmordsforsøg. Strategien har særligt fokus på at styrke det tværprofessionelle og tværsektorielle arbejde i forebyggelsen af selvmord, fremme viden om mental sundhed og selvmordsforebyggelse i samfundet samt sikre systematisk registrering af risikogrupper og risikoadfærd. I strategien kortlægges eksisterende forebyggelsesinitiativer på området efterfulgt af anbefalinger til de fremadrettede indsatser. Baggrunden for strategien er et forsat højt antal af selvmord og selvmordsforsøg i Grønland. Derudover bygger strategien på de erfaringer og anbefalinger, der er beskrevet i evalueringen af den forhenværende Nationale Strategi for Selvmordsforebyggelse (2005-2012).

Kommissorie for tværsektorielt samarbejde: I maj 2019 besluttede Den Politiske Koordinationsgruppe at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal afdække udfordringer for og komme med anbefalinger til samarbejdet om rusmiddelbehandling. Baggrunden for kommissoriet er et øget behov for en tværsektoriel indsats, eftersom borgere med misbrugsproblemer ofte har komplekse problemer, der går på tværs af det sociale system, sundhedsvæsenet og arbejdsmarkedskontorerne. Der er nedsat en arbejdsgruppe i hver kommune, som afrapporterer til Allorfik. Arbejdsgrupperne har blandt andet til opgave, med udgangspunkt i egen praksis, at kortlægge faktorer som fremmer og begrænser det tværsektorielle samarbejde om rusmiddelbehandling. Derudover skal arbejdsgrupperne beskrive fremmende og begrænsende faktorer for, at borgere kommer i rusmiddelbehandling eller fastholder behandlingsresultatet samt beskrive egne og fælles ønsker om det fremtidige samarbejde. Arbejdsgrupperne gik i gang i september 2019 og slutter december 2019.

Perspektiver fra departementer og styrelser

Fra centralt hold i departementer og styrelser er der en stor opmærksomhed på kompleksiteten i de sociale samfundsudfordringer og dermed også behovet for samarbejde på tværs af aktører for at løse det. I det følgende præsenteres perspektiver herpå.

De store udfordringer kræver tværfagligt fokus

Der er blandt de interviewede aktører fra departementer og styrelser meget ensartede vurderinger af de største udfordringer blandt børn og unge i Grønland. Øverst på listen står *overgreb, omsorgssvigt og mistrivsel* som rammesættende for den største tværgående udfordring. Meget tæt knyttet hertil nævnes en række andre sammenhængende problematikker:

- *Misbrugsproblematikken*, som er medvirkende til, at børn vokser op uden trykke rammer, omsorg og mad på bordet.
- Behovet for at opøve en manglende *forældrekompetence* i et arbejde med hele familien.
- *Boligudfordringer*. Folk flytter ind til byerne, men der er ingen boliger. Derfor bor mange sammen (tre generationer, fætre, onkler i to værelser). Hvis der er børn, der har brug for hjælp, er det svært at lave familierettede indsatser.

- *Mangel på faglærte fagpersoner, der kan håndtere udfordringerne.*
- *At turde tale om og erkende problemerne fremfor at pege på de hurtige og nemme løsninger. Da misbrug og omsorgssvigt er så udbredt, har mange det også tæt inde på livet.*
- *At identificere arenaer, hvor udfordringerne kan adresseres. At arbejde med de sociale forhold dér, hvor børnene er i daginstitutionerne og folkeskolen.*
- *Tværasektorielle løsninger fremfor silotænkning. Socialområdet kan ikke løfte udfordringerne alene. Der er behov for at tænke på tværs af sektorer og faggrænser.*
- *At sikre, at man i befolkningen fornemmer, at problemet bliver taget alvorligt. At befolkningen oplever, at der bliver handlet på underretninger, og at der er handlemuligheder, når behovet er der.*
- *At sikre, at børn og unge gennemfører folkeskole og ungdomsuddannelse.*

Udfordringerne listet herover er omfattende og komplekse og svære at løse for én aktør med et afgrænset fokusområde, hvilket der er en bred erkendelse af i interview med repræsentanter fra styrelser og departementer.

Tidligere har der været en tendens til silotænkning og manglende samarbejde på tværs af sektorer og fagligheder. Dette er en udfordring, der stadig er gældende, men som også tages alvorligt, og som man er begyndt at arbejde fokuseret med. Eksempelvis er der nedsat en tværfaglig styregruppe for de centrale strategier på departementschef-niveau mellem social, uddannelse og sundhed, netop for at sikre større samarbejde, koordinering og synergi mellem de til tider siloinddelte fagområder. Samtidig er man i den tværfaglige styregruppe opmærksom på at søge input fra kommunerne i forhold til at definere og indkredse, hvor udfordringerne med at arbejde tværasektorielt ligger.

Blikket på tværs er nødvendigt for at sikre sammenhæng i de løsninger, der konkret tænkes i for de udsatte børn og unge og deres familier. En repræsentant fra Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold siger: *"Jeg vil sige, at der både er store potentialer og barrierer i forhold til det tværfaglige samarbejde. Det kan ikke lykkes, hvis man ikke tænker mere helhedsorienteret og fx også får sådan noget som boliger på banen, som også handler om socialfaglige indsatser. Det er nødvendigt at tænke mere helhedsorienteret og fx inddrage hele familien, når der er behov for dette, i stedet for kun at tænke på individet."* (Repræsentant fra Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold).

Der er bredt set en erkendelse af, at sociale problemer bedst løses ved at arbejde tværasektorielt og tværfagligt, fordi problemerne er så mangesidede og komplekse, at man ganske enkelt ikke kan finde og nå bæredygtige løsninger uden at række udover eget ressortområde, sektor eller faglighed.

Samarbejde som en vej til forankring

Foruden et større fokus på samarbejde internt i styrelser og departementer (som nævnt ovenfor), er der også et udbredt ønske om at samarbejde med både kommuner,

civilsamfundsorganisationer og fonde. Fra aktørerne på nationalt niveau fremhæves, at man med samarbejdsinitiativer har mulighed for at nå meget mere, får øget viden og udvidede kompetencer, og at man ved at indgå i samarbejder er i stand til at mobilisere flere ressourcer. Aktørerne understreger, at store og omfattende indsatser og initiativer, som igangsættes af private aktører (fonde og organisationer), altid bør vendes og koordineres med de relevante nationale og kommunale parter. Omvendt pointeres det også, at der er grænser for, hvor meget samarbejde man kan indgå i. Dette betyder, at man i styrelser og departementer har behov for fra gang til gang at vurdere værdien af det enkelte samarbejde – for ikke at drukne. En repræsentant fra et departement siger:

”Vi er 5-6 fuldmægtige i departementet til strategi- og politikområdet. I styrelsen er der det samme, mens kommunerne som oftest har endnu færre. Alle vil gerne gøre en forskel, og vi ved godt, at hvis man laver et samarbejde, er der afrapporteringer, styregrupper osv. Så kan man tømme os eller kommunerne for arbejdskraft, og så har vi ikke tid til kerneopgaverne og alt det andet. Og så kan det opfattes som om, vi ikke er interesserede. Men vi vil rigtig gerne og er meget interesserede i at samarbejde, og i at få al den hjælp vi kan. Men det handler om at finde en måde, hvor vi ikke bliver trukket ned.” (Repræsentant fra departement).

Som det fremgår af citatet, er samarbejder relevante, men det handler om at finde en måde, hvorpå det bliver værdifuldt for alle parter. Interviewpersonerne peger på, at samarbejder kan tage mange former og ikke behøver at være et driftssamarbejde, men også kan være et samarbejde, hvor departement og styrelse står på sidelinjen for at sikre vidensoverførsel, koordinering og sammentænkning med strategiske og lovgivningsmæssige tiltag. Koordineringen af aktiviteter og indsatser med relevante myndigheder har endvidere en vigtig betydning for et givent projekts mulighed for forankring på sigt. Der er en oplevelse af, at mange gode projekter risikerer at falde til jorden, fordi de ikke er ordentligt forankret. En repræsentant fra et departement siger:

”Der kommer en iver for at ville lave et eller andet, og så ender det nemt med, at det ikke forankres og bliver bæredygtigt. Så bliver det de her ”fly in, fly out”-projekter. Tingene falder til jorden, og så har man brugt en masse ressourcer. Det handler om at få det koordineret. At få koordineret med centrale myndigheder, så et projekt, der er ved at nå sin afslutning, bliver gjort bæredygtigt, og vi [departementet/Selvstyret] kan drifte det videre indenfor de givne bevillinger.” (Repræsentant fra departement).

Her lægges der altså op til, at der er en sammenhæng mellem bæredygtig forankring af projekter og samarbejde og koordinering med relevante myndigheder.

Der kan være fordele ved initiativer, der igangsættes af andre end staten. Eksempelvis vurderer de nationale aktører, at fondene kan spille en vigtig rolle netop i deres egenkab af at være private og dermed kan åbne nogle døre og muligheder både til andre aktører og til andre ressourcer. Herudover kan de også bidrage som netværks- og

relationsskabende i kraft af, at de kan foranledige, at aktører bringes sammen i det samme rum. Som en repræsentant fra departementet udtrykker det, kan fondene agere fødselshjælpere, fordi de får: *"bragt nogle interessenter sammen – de har et andet netværk og en anden adgang til fagpersoner og fonde. Få lavet de her netværk."* (Repræsentant fra departement).

Fondene ses altså som aktører, der kan bidrage til at igangsætte samarbejder og skabe bæredygtige netværk, som kan vise sig betydningsfulde for forankring og bæredygtigheden af igangsatte projekter.

Mange ting sættes i gang – men hvad virker?

Der tages allerede hånd om de sociale udfordringer fra forskellige sider. Ifølge interviewpersonerne fra styrelser og departementer er der en stor handletrang i forhold til at gøre noget ved problemerne for udsatte børn og unge. Og mange forskellige aktører involverer sig på forskellige niveauer i alt fra opkvalificeringskurser for fagpersoner til sociale aktiviteter for børn og unge.

Der lægges et stort arbejde i at skabe en positiv udvikling for børn og unge. Men fra centralt hold er der en opmærksomhed på, at det store arbejde kunne styrkes endnu mere og medføre endnu større forandringer, hvis der var mere systematisk og kvalificeret viden om, hvordan de mange tiltag og indsatser virker, hvilke elementer der er særligt perspektivrige, og hvad der ikke virker efter hensigten.

En repræsentant fra en styrelse fortæller:

"Der sættes mange forskellige nye ting i gang, og ofte bliver der ikke målt på, om de virker. Der har fx været igangsat rigtig mange projekter i Qaanaaq og Tasiilaq, men hvis vi kigger på antallet af omsorgssvigtede børn, alkoholproblemer i hjemmet mv., så har tallene næsten ikke ændret sig. Der er ikke blevet målt på, hvad det er, der virker. Det ville derfor være gavnligt at træde et skridt tilbage og sige, at det måske ikke var ti nye projekter, der skulle sættes i gang. Måske skulle vi snarere vælge en anden tilgang og gå i dialog med lokalsamfundet om, hvad de har brug for." (Repræsentant fra styrelse).

Med andre ord efterlyses det, at man bliver bedre til at følge og evaluere indsatserne, så man for det første opnår viden om effekterne af tiltag og indsatser, og for det andet bliver i stand til at dele viden på tværs af feltet til fælles kvalificering af arbejdsindsatser. Pointen er, at det ikke nødvendigvis er nye tiltag, der skal igangsættes, men snarere kvalificerede indsatser på baggrund af dokumenteret effekt og med baggrund i efterspørgsel fra lokalsamfundet.

Det sociale landkort

Efter en kort introduktion til nogle af hovedperspektiverne, som de formuleres fra aktørerne på nationalt niveau er det tid til at vende blikket mod civilsamfundsorganisationerne og præsentere det sociale landkort, sådan som det tegnes af civilsamfundsorganisationerne. Det sociale landkort giver først og fremmest et overblik over sociale indsatser og initiativer igangsat af civilsamfundsorganisationer de seneste fem år. Det giver et indblik i, hvordan samfundsudfordringer adresseres i de sociale indsatser, hvordan de udføres, hvem indsatserne er rettet mod, samt hvor de finder sted.

De i alt 17 civilsamfundsorganisationer, der indgår i kortlægningen, har de sidste fem år haft i alt 60 overordnede sociale indsatser. De 60 indsatser defineres ud fra deres nøgleaktiviteter, primære målgruppe samt samarbejdspartnere. En social indsats forstås som en eller flere aktiviteter for en eller flere målgrupper afholdt af en eller flere aktører. Der er derfor del- og underaktiviteter til de overordnede sociale indsatser, som ikke udspecificeres i denne kortlægning. Indsatser dækker i det følgende både over store og omfangsrige indsatser og over mindre, lokale og afgrænsede indsatser.

Hvordan adresseres samfundsudfordringerne i de sociale indsatser?

Der er bred enighed blandt civilsamfundsorganisationer og -foreninger, fonde og repræsentanter fra stat og kommune om, hvad de aktuelle samfundsudfordringer er i forhold til grønlandske børn og unge. Der er bl.a. tale om:

- Seksuelle overgreb og krænkelser
- Vold i hjemmet og nære relationer
- Stof- og alkoholmisbrug, stof- og alkoholmisbrug i hjemmet
- Selvmord og selvmordsforsøg
- Omsorgssvigt
- Fattigdom
- Sult
- Traumer
- Ensomhed

De forskellige civilsamfundsorganisationer adresserer samfundsudfordringerne på forskellige måder.

Der er direkte **problemløsende** indsatser, der eksplicit arbejder med de aktuelle samfundsudfordringer opremset ovenfor. Det er eksempelvis børnehjem, der yder social- og pædagogisk støtte til børn, der er anbragt udenfor hjemmet pga. vold, misbrugsproblematikker eller seksuelle overgreb i hjemmet. Det kan også være en

børnebisidderordning i verserende socialsager, hvor et barn eller ung får hjælp og støtte fra en uddannet børnebisidder til at forstå og forholde sig til deres socialsag i kommunen. Andre problemløsende indsatser arbejder med kompetenceudvikling af fagpersoner rundt om de unge, der eksempelvis uddannes i at spotte omsorgssvigt i hjemmet eller vejlede kommende forældre med misbrugsproblemer, så flere børn og unge får mulighed for at blive hjulpet og dermed undgå at vokse op i utrygge hjem.

Andre sociale indsatser er af **forebyggende** karakter og arbejder mere indirekte med samfundsudfordringerne ved eksempelvis at fremme børn og unges kendskab til FN's Børnekonvention og hermed starte rettighedsbaserede dialoger med børn og unge, for at styrke deres stemme og deres handlekraft i deres eget liv og i deres lokalsamfund. Hertil kommer øvrigt forebyggende arbejde med børn og unge gennem life skills-træninger, netværksdannelse med andre unge samt andre selvværdsfremmende aktiviteter, der skal styrke barnets tro på sig selv og eget værd og udvikle sociale kompetencer.

Særligt blandt de forebyggende indsatser er der et udtalt ønske fra civilsamfundsorganisationerne om at møde de unge der, hvor de er, og at møde deres behov positivt ved at tage udgangspunkt i de unges udviklingspotentiale og fremtidsmuligheder. Fremfor at tale om, hvad de unge ikke kan eller ikke gør, fokuserer man på, hvad de gør godt, og hvad de kan gøre fremadrettet. Flere civilsamfundsorganisationer taler om, at der er behov for se børnenes og de unges lokalsamfund med udgangspunkt i ressourcer og udvikling af en positiv samfundsfortælling fremfor med udgangspunkt i udfordringer, som skal løses. Det gør en organisation eksempelvis ved at fokusere på de gode og positive historier:

"I vores arbejde stoler vi på hinanden, vi kan respektere hinanden og kommunikere med hinanden. Det er så enkelt. (...) Vi skal huske, at det er voksensamfundet, som skal vise de unge, hvad der er godt." (Aktør fra civilsamfundsorganisation).

Særlige erfaringer fra felten

Grønland – ikke en særlig kontekst men et samfund med vilkår

Det pointeres gentagne gange i interview med repræsentanter fra både civilsamfundsorganisationer, offentlige myndigheder og fonde, at det er væsentligt at have et indgående kendskab til og forståelse for den virkelighed, man som aktør bevæger sig i, når man arbejder på det sociale område i Grønland.

Det bliver fremhævet igen og igen, at sociale indsatser i Grønland ikke kan kopieres og implementeres direkte efter eksempel fra danske eller udenlandske indsatser, men derimod udformes i den virkelighed, hvor indsatsen skal anvendes. Samtidig er der også en vis træthed i denne måde at tale om Grønland på. En aktør fortæller:

”Det faktum, at man ikke kan kopiere fra en dansk kontekst, det er så selvindlysende, at det ikke behøver at fremhæves som et særligt punkt. Når [aktører i Danmark] så alligevel vælger at pointere det, lyder det som om, de reelt ikke har forstået, hvad det indebærer og ikke ved, hvordan man gør det – eller snarere ikke gør det.”

Flere aktører fortæller, at man må tage udgangspunkt i den virkelighed, der er i Grønland fremfor at tale om Grønland som en særlig kontekst, hvis man vil skabe varige samfundsforandringer. Det kunne fx betyde, at man ikke ser det som en forudsætning for at skabe forandring, at man får løst udfordringerne med mangel på uddannet arbejdskraft eller en udfordrende infrastruktur. I stedet foreslås det at se forholdene som vilkår, man skal arbejde nysgerrigt med for at skabe forandringer. På denne måde kan man få øjnene op for nye ressourcer og alternative organisationsmodeller til det, man kender fra Danmark.

Hvad består de sociale indsatser af?

De sociale indsatser, der udføres af civilsamfundsorganisationerne er meget forskellige i form, formål, varighed og udførelse, hvorfor de kan være svære at sammenholde og kortlægge. For at kunne skabe et overblik over de sociale indsatser og indsatsernes målgruppe har vi på baggrund af aktørernes kvalitative beskrivelser inddelt indsatserne i forskellige typer.

I tabellen nedenfor er et overblik over de kategorier, der er benyttet for at systematisere henholdsvis indsatsernes *primære* målgruppe og *primære* aktivitet. Det er værd at understrege, at oversigten angiver primære målgrupper og aktiviteter. Det betyder, at hvis en indsats fx uddanner skolelærere i at undervise børn i deres rettigheder, noteres indsatsens målgruppe som ‘fagpersoner’, da indsatsens direkte arbejde foregår i relationen med fagpersoner. Uddanner en indsats både lærere og forældre i eksempelvis børns rettigheder, vil indsatsen have flere primære målgrupper.

Table 1. Oversigt over målgruppekategorier

Unge uden for arbejdsmarkedet	Børn og unge generelt	Sårbare børn og unge	Forældre og plejeforældre generelt
Indsatser målrettet unge uden for uddannelse og arbejdsmarked.	Indsatser for alle børn og unge.	Indsatser målrettet sårbare børn og unge, som lever i familier med begrænsede midler, har været udsat for omsorgssvigt e.l.	Indsatser for alle forældre, plejeforældre og værger.

Sårbare forældre	Fagpersoner	Lokal- og civilsamfund	Faginteresserede og beslutningstagere
Indsatser målrettet forældre i sårbare positioner præget af fx misbrug, omsorgssvigt e.l.	Indsatser målrettet det fagpersonale (faglært/ufaglært), der arbejder med børn og unge. Det kan være folkeskolere, socialrådgivere, medarbejdere på opholdssteder osv.	Indsatser målrettet det grønlandske civilsamfund, herunder lokal- og bygdens civilsamfund. Her kan fokus være på frivillighedskulturen, fællesskabet e.l.	Indsatser, som genererer viden til brug for relevante aktører (fx andre NGO'er, myndighedspersoner o.a.), som arbejder på feltet.

Tabel 2. Oversigt over kategorier for projektaktiviteter

#Videngenerering og fortalervirksomhed	#Personlig støtte og kompetenceudvikling	#Faglig kompetenceudvikling
Undersøgelser af sociale udfordringer i Grønland og oplysning om særlige emner, problemstillinger, målgrupper mv. Fx forskning, lobbyisme, kampagner o.l.	Støtte til og udvikling af målgruppens personlige kompetencer, egenskaber og tro på egen evne gennem undervisning, bisidder- og mentorordninger, psykologisk rådgivning o.l.	Støtte til og udvikling af personers, fagpersoners og frivilliges faglige kompetencer gennem workshops, uddannelse, kurser, undervisningsmateriale o.l.
#Peer-netværk	#Sociale og fritidsaktiviteter	#Socialøkonomi og iværksætter
Organiserede peer-netværk for målgruppen med oplevelser, erfaringer, livssituation e.l. til fælles.	Fritidsrelaterede tilbud til målgruppen som fx fritidsaktiviteter inden for kultur og sport.	Virksomheds-inspirerede indsatser, der udvikler målgruppen i en beskæftigelsesorienteret retning.
#Opholdssted	#Kapacitetsopbygning af organisationer	#Ferielejligheder og udveksling
Ophold i en længere (og ofte permanent) periode som børnehjem, døgninstitutioner o.l.	Indsatser med formålet at opbygge organisationer i Grønland. Fx etablering af frivillige organisationer.	Ophold i en kort(ere) afgrænset periode som ferielejre og udvekslingsophold.

Projektaktiviteter

En udfordring på det sociale område, som alle aktører er enige i, handler om mangel på faguddannede medarbejdere i arbejdet med udsatte børn og unge. Dette er også en

udfordring, som mange indsatser netop tager afsæt i. 18 af de interviewede organisationers indsatser har således **faglig kompetenceudvikling** som en af de primære projektaktiviteter. Faglig kompetenceudvikling kan være målrettet fagpersoner rundt om børn og unge, der får opkvalificering i form af pædagogiske metoder eller viden om, hvordan man spotter og hjælper børn, der lever i hjem med misbrug af alkohol og hash. Det kan være psykologisk supervision og undervisning af medarbejdere på landets krisecentre. Faglig opkvalificering kan også være målrettet plejeforældre, der modtager opkvalificering i omsorgsrollen eller frivillige, der modtager undervisning i, hvordan man indgår i en personlig mentorrelation med en ung. Samtidig kan faglig opkvalificering være frivillige, der modtager træning i, hvordan man engagerer og involverer unge i eget lokalsamfund med ønsket om at skabe lokale forandringsagenter.

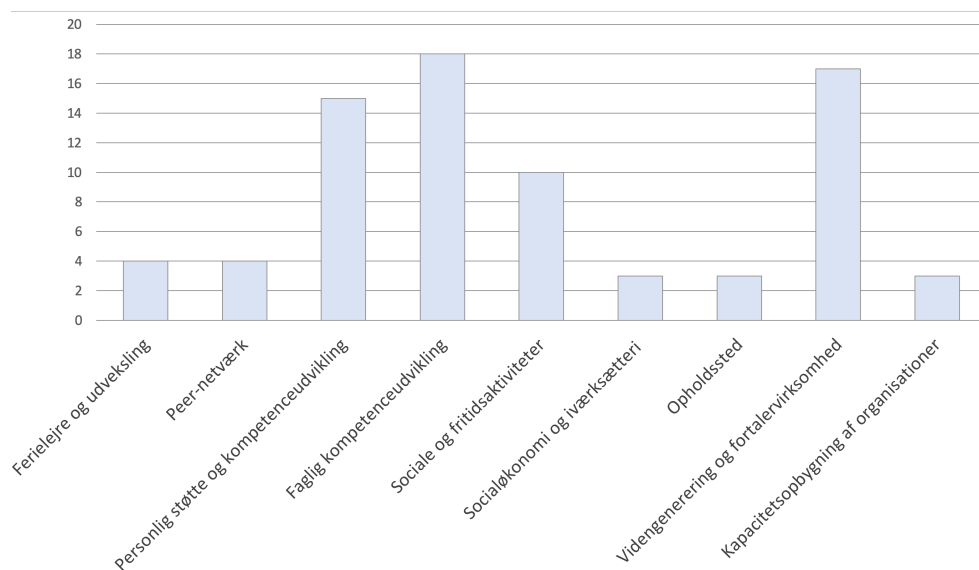
Andre indsatser er mere direkte målrettet støtte til de børn og unge, som har det svært. Enten gennem direkte støtte eller mere indirekte til udvikling af børnenes kompetencer og/eller personer rundt om børn og unge. 15 af organisationernes sociale indsatser har fokus på **personlig støtte og kompetenceudvikling** af målgruppen. Denne kategori dækker fx over forældre, der understøttes i forælderrollen, eller terapiforløb for anbragte børn. Personlig støtte kan også ydes gennem en børnebisidder, eksempelvis i sager, hvor børn eller unge har en socialsag i kommunen. Her er det ikke altid, at børnene selv er klar over, hvorfor socialsagen er startet, og derfor kan det være en stor hjælp for barnet at modtage støtte fra en uddannet børnebisidder. Personlig støtte kan også være en ung, der tilbydes et mentorforløb for at modvirke ensomhed, når den unge skal begynde på en ungdomsuddannelse i en ny by langt væk hjemmefra. En mentor kan være med til at øge chancen for, at den unge gennemfører sin uddannelse. Personlig kompetenceudvikling kan være life skills-træninger, hvor unge deltager i workshops, der med temaer som samarbejde, kommunikation mellem mennesker og selvbevidsthed styrker de unges handlekompetencer og selvværd. Life skills-aktiviteter kan også være unge, der modtager undervisning i fotografi og story telling, hvor en kreativ aktivitet spiller et socialt formål og giver de unge en ny bevidsthed om deres egen historie og muligheder for at påvirke denne fremover.

Det kan være meningsfuldt for blandt andre børn og unge at indgå i relationsskabende aktiviteter uden for familien eller lokalsamfundet. 18 indsatser kan kendetegnes ved fællesskabsdannende aktiviteter. Det kan være **ferielejre** henover sommeren og/eller forskellige former for **udvekslingsophold**, deltagelse i **peer-netværk**, deltagelse i forskellige **sociale aktiviteter** såsom fællesspisning eller andre **fritidsaktiviteter**, som eksempelvis deltagelse i sport. De fællesskabsdannende aktiviteter giver de involverede mulighed for at skabe og udvikle relationer i lokalsamfundet, hvilket har betydning for deres almene trivsel. Aktiviteterne kan også åbne op for at danne relationer til personer udenfor lokalsamfundet eksempelvis i peer-netværk med personer i andre byer og bygder, som har erfaringer, livssituationer eller andet til fælles, eller på ferielejre med deltagere fra mange forskellige lande, hvilket kan være med til at udvide

horisonten. Fællesskabsdannende aktiviteter kan være for både børn og unge samt forældre.

Tre indsatser er **opholdssteder** for børn, der anbringes udenfor hjemmet, eksempelvis fordi de har oplevet omfattende omsorgssvigt i hjemmet. Børnene får en social og psykologisk udredning på opholdsstedet, så barnet bedst muligt kan hjælpes og støttes i en fremadrettet positiv udvikling.

Figur 2. Oversigt over organisationernes primære projektaktiviteter. Antal.

Enkelte nyere sociale indsatser har **iværksætteri og socialøkonomi** som primær projektaktivitet. Her prøver unge eksempelvis kræfter med at starte egen virksomhed med vejledning fra sparringspartnere i erhvervslivet eller prøver arbejdslivet af i et støttende miljø med fokus på udvikling af beskæftigelsesrettede kompetencer. De unge får gennem iværksætteri og socialøkonomi oplevelser med nye former for beskæftigelse, som de måske ikke kender fra skolen eller familien.

17 af organisationernes indsatser indeholder **videngenerering og fortalervirksomhed** som en af de primære aktiviteter. Det kan være regionale eller nationale kampanjer om børns rettigheder, adfærd på sociale medier eller forebyggelse af seksuelle overgreb. Et andet eksempel kan være forundersøgelser forud for nye sociale indsatser, der sikrer indsatserne et vidensbaseret fundament at stå på. Et eksempel på en sådan forundersøgelse er foretaget af Det Nationale Sorgcenter, der afdækker, hvordan der arbejdes med sorg og sorgbearbejdning i Grønland og hvilke aktører der findes, som arbejder med emnet i øjeblikket. Videngenerering og fortalervirksomhed kan også være evalueringer, hvor erfaring og viden om virkningen af en bestemt metode eller proces deles og skaber viden til feltet.

Tre indsatser har haft **kapacitetsopbygning af organisationer** som primær aktivitet.

To ud af tre indsatser har primært været i forhold til udvikling af frivillighed blandt unge i et samarbejde mellem en stor organisation i Danmark og en organisation i Grønland, hvor der har været et ønske om at udvide og udvikle dele af organisationen til at rumme og inkludere en ny målgruppe. Den tredje indsats arbejder med kapacitetsopbygning af krisecentre, deres medarbejdere og deres fælles organisation.

I tabellen herunder ses, hvilke organisationer der arbejder med de forskellige projektaktiviteter.

Tabel 3. Oversigt over organisationernes primære projektaktiviteter

Primær projektaktivitet	Organisationer
#Videngenerering og fortalervirksomhed	Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Mælkebøttecentret, UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv, Red Barnet Grønland, Siunissaq, Det Nationale Sorgcenter – Børn, Unge & Sorg.
#Personlig støtte og kompetenceudvikling	Foreningen Grønlandske Børn, Mælkebøttecentret, UNICEF, Red Barnet Grønland, Siunissaq, God Barndom.
#Faglig kompetenceudvikling	Foreningen Grønlandske Børn, Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Mælkebøttecentret, UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv, Red Barnet Grønland, God Barndom, Sex & Samfund, Fairstart, Ungdommens Røde Kors (DK).
#Peer-netværk	Foreningen Grønlandske Børn, God Barndom.
#Sociale og fritidsaktiviteter	Foreningen Grønlandske Børn, UNICEF, Red Barnet Grønland, Siunissaq, DBU, Mælkebøttecentret.
#Socialøkonomi og iværksætteri	Foreningen Grønlandske Børn, Mind Your Own Business, Grennessminde.
#Opholdssted	Mælkebøttecentret.
#Kapacitetsopbygning af organisationer	Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Ungdommens Røde Kors (DK), Mælkebøttecentret.
#Ferielejre og udveksling	Foreningen Grønlandske Børn, Ungdommens Røde Kors (DK), Grennessminde.

Særlige erfaringer fra felten

Stærke i mødet med målgruppen – mindre stærke i forankringen

En stor andel af organisationer fremhæver deres evne til at engagere og lave meningsfulde aktiviteter i mødet med målgruppen som den største styrke i deres indsatser. Samtidig oplever mange forankring af deres arbejde som en svaghed.

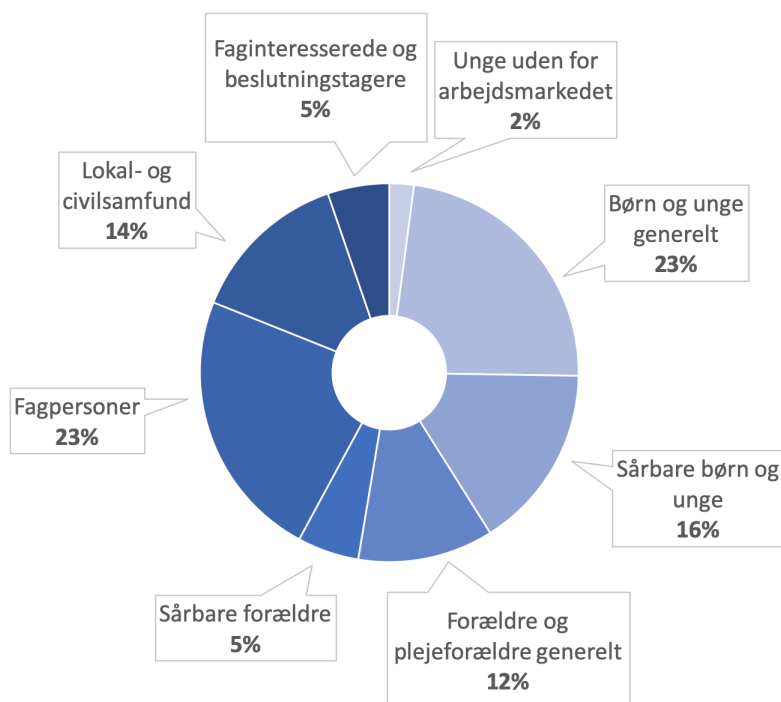
Flere organisationer oplever, at deres indsatser falder til jorden, når de videreføres til nye byer eller bygder, fordi målgruppen i det nye område ikke oplever samme behov, eller fordi der ikke er frivillige kræfter til at føre indsatsen videre i det givne område. På samme måde har flere aktører oplevet, at nogle indsatser udfordres over tid, hvis bærende frivillige kræfter forsvinder på grund af flytning eller lignende. Flere aktører peger altså på, at indsatsernes skrøbelighed ligger i, at det er få ildsjæle, der bærer mange indsatser, hvilket gør indsatsernes langvarige perspektiver usikre:

”Udfordringen er eksempelvis, at en af dem, som var med i planlægningen, er flyttet til Nuuk for at studere, og en er blevet gravid. Det betyder, at dem, der plejer at klare mange opgaver, ikke længere kan det, så det er spændende, hvordan projektet kommer til at køre videre.” (Aktør fra civilsamfundsorganisation).

Hvem er målgruppen for de sociale indsatser?

Kortlægningen viser, at organisationernes typisk enten arbejder problemløsende eller forebyggende, ligesom de benytter forskellige aktiviteter i deres indsatser. I det følgende beskrives, hvilke målgrupper organisationerne arbejder med.

I figuren nedenfor præsenteres den primære målgruppe for de sociale indsatser i Grønland. Figuren angiver, hvor stor en andel af indsatserne i kortlægningen, der primært arbejder med den enkelte målgruppe. En indsats' primære målgruppe er den gruppe af personer, som indsatsen er i direkte berøring med.

Figur 3. Oversigt over indsatsernes primære målgrupper. Procent.

Figuren viser først og fremmest, at de sociale indsatser i Grønland henvender sig til mange forskellige målgrupper, som favner alt fra specifikke målgrupper som sårbare børn og unge til ikke-afgrænsede målgrupper som hele lokal- og civilsamfundet.

Langt de fleste organisationer (10 ud af 15 organisationer med aktive indsatser i Grønland) arbejder med flere målgrupper i deres indsatser. I tabellen herunder ses en oversigt over, hvilke organisationer der primært arbejder med de forskellige målgrupper.

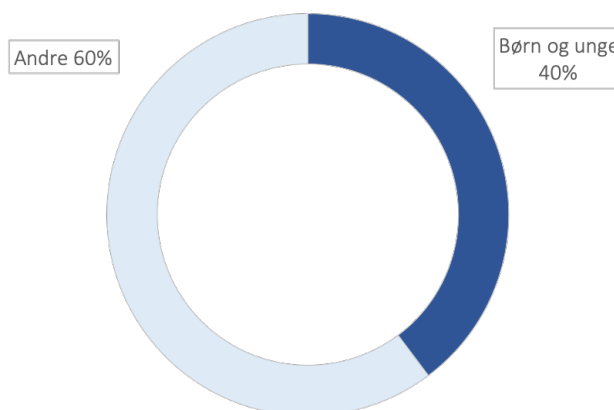
Tabel 4. Oversigt over organisationernes primære målgrupper

Primær målgruppe	Organisationer
Unge uden for arbejdsmarkedet	Siunissaq, Grennessminde.
Børn og unge generelt	Foreningen Grønlandske Børn, Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Ungdommens Røde Kors (DK), UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv, Red Barnet Grønland, Mind Your Own Business, Siunissaq, Sex & Samfund.
Sårbare børn og unge	Foreningen Grønlandske Børn, Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Ungdommens Røde Kors (DK), Mælkebøttecentret, Red Barnet Grønland, Grennessminde, Siunissaq.

Forældre og plejeforældre generelt	Foreningen Grønlandske Børn, Red Barnet Grønland, God Barndom, Siunissaq, UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv.
Sårbare forældre	Foreningen Grønlandske Børn, Mælkebøttecentret, Red Barnet Grønland, God Barndom.
Fagpersoner	Foreningen Grønlandske Børn, Mælkebøttecentret, UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv, Red Barnet Grønland, Siunissaq, God Barndom, Sex & Samfund, Fairstart.
Lokal- og civilsamfund	Kalaallit Røde Korsiat/INUA, UNICEF, MIBB – Bedre Børneliv, Red Barnet Grønland, Siunissaq, God Barndom, DBU, Ungdommens Røde Kors (DK), Foreningen Grønlandske Børn.
Faginteresserede og beslutningstagere	Kalaallit Røde Korsiat/INUA, Mælkebøttecentret, UNICEF, Det Nationale Sorgcenter – Børn, Unge & Sorg, Foreningen Grønlandske Børn.

Figuren og tabellen viser, at indsatserne når bredt ud i det grønlandske samfund og understreger en pointe, som mange aktører giver udtryk for gennem interviewene, at der er brug for at arbejde med hele det grønlandske samfund for at løse landets sociale udfordringer. Flere aktører mener således ikke, at det er nok at arbejde med børn og unge, men påpeger behovet for at arbejde med systemet omkring børn og unge i form af deres familie, fagpersoner og det grønlandske samfund i sin helhed. Denne pointe understreges i figur 4, som viser, at under halvdelen af kortlægningens indsatser er direkte målrettet børn og unge (børn og unge generelt, sårbare børn og unge samt unge uden for arbejdsmarkedet), mens 60 procent rettes mod personer rundt om barnet og den unge.

Figur 4. Andelen af indsatser, hvis primære målgruppe er børn og unge, i forhold til andelen af indsatser, hvis primære målgruppe er andre end børn og unge.

Rettes blikket igen mod de specifikke målgrupper (se figur 3) ser vi, at de fleste indsatser er målrettet børn og unge eller fagpersoner, omend mange indsatser også henvender sig til forældre og plejeforældre til de unge samt lokal- og civilsamfundet i sin helhed.

Knapt en fjerdedel af indsatserne henvender sig til fagpersoner i Grønland. Det kan være faglært personale såsom pædagoger, socialrådgivere, sundhedsplejersker og lignende. Eller ufaglært personale, der på forskellig vis arbejder med børn og unge eksempelvis i en børnehave, skole, ungdomsklub, fritidstilbud, i frivillige organisationer eller andre steder, hvor børn og unge færdes. Indsatserne målrettet denne målgruppe er særligt faglig kompetenceudvikling, som handler om at gøre dem bedre i stand til at løse konkrete problemstillinger. De uddannes eksempelvis i at spotte omsorgssvigt hos børn og unge samt opdage og håndtere misbrug hos unge eller deres forældre. Indsatserne målrettet denne målgruppe har altså karakter af en mere direkte håndtering af de sociale udfordringer i Grønland end indsatserne målrettet de øvrige målgrupper, som har en mere indirekte karakter.

Som beskrevet tidligere fremgår det af interviewene, at flere aktører ser et behov for at inddrage hele civilsamfundet i løsningen af de sociale udfordringer i Grønland. Det afspejles ved, at 14 procent af indsatserne er rettet direkte mod lokal- og civilsamfund, mens 5 procent rettes mod faginteresserede samt beslutningstagere på feltet, der primært er aftagere af vidensproduktioner, såsom undersøgelser og evalueringer. Dette

perspektiv baseres især på flere aktørers erfaringer med, at indsatser lykkes på længere sigt, når de drives i samspil med lokale kræfter og ildsjæle. De, der er til stede lokalt, kan skabe en forandring lokalt, og derfor er det vigtigt at investere i lokalsamfundet og lade dem, det handler om, være med til at forme indsatserne:

”Så det er lige ved, at det, der virker er, at man skal lægge metoderne væk og lytte til de unge og børnene og lokalsamfundet og sige – hvor er det energien ligger, drømmen og visionerne?” (Aktør fra civilsamfundsorganisation).

Lidt over halvdelen af indsatserne er specifikt målrettet børn, unge og deres familier. Få indsatser er specifikt målrettet børn, fordi børnene typisk forsøges imødekommet gennem aktiviteter, der er målrettet deres forældre og/eller fagpersonale.

Blandt indsatser med børn og unge som deres primære målgruppe favner over halvdelen af indsatserne over en bred målgruppe for samtlige børn og unge, mens ca. 40 procent er indsatser specifikt målrettet socialt udsatte børn og unge samt unge uden for arbejdsmarkedet. Selvom tallene ikke gengiver et særligt fokus på socialt udsatte børn og unge, kommer ønsket om særligt at nå denne målgruppe til udtryk gennem interview med mange aktører. Mange organisationer søger ihærdigt at hjælpe børn og unge i en socialt udsat position, men tager gerne to hensyn til vilkårene i Grønland i designet af deres indsatser. Det ene hensyn er et pragmatisk hensyn til befolkningens volumen, som bevirker, at det kan være svært at arbejde med en specifik og afgrænset målgruppe og samtidig opretholde en tilstrækkelig stor målgruppe, som er nødvendig for at drive indsatsen. Det andet er hensynet til ikke at møde målgruppen med en stigmatiserende tilgang. Mange organisationer ønsker at møde de unge på en positiv og inkluderende måde, som fokuserer på deres kompetencer frem for udfordringer. En aktør siger således:

”Vores projekter handler mindre om, hvad de unge mennesker har været udsat for, men mere om at bringe deres kompetencer i spil. Der er noget, de er gode til, og det skal bringes i spil, ligesom der skal stables nogle netværk på benene. Alle er gode til et eller andet, og det er det, der skal dyrkes.” (Aktør fra civilsamfundsorganisation).

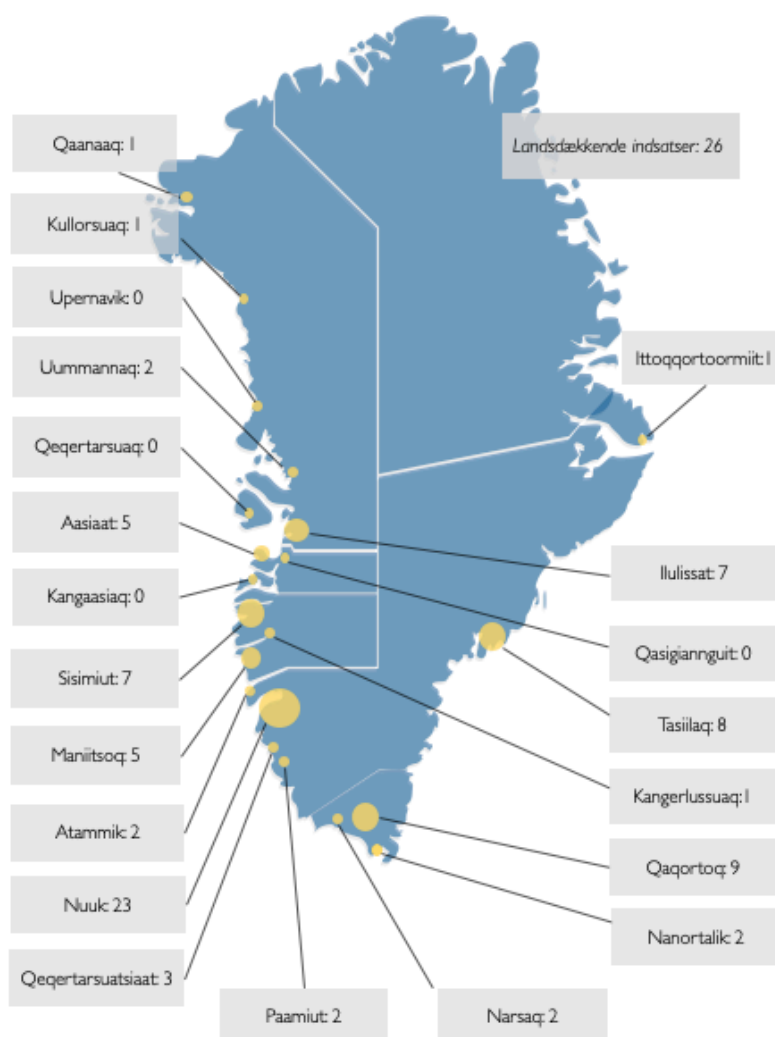
Hvor finder de sociale indsatser sted?

De fleste aktiviteter, som organisationerne har gennemført alene eller i samarbejde med andre aktører, har haft deres udgangspunkt i Nuuk, der med sine knap 18.000 indbyggere også er den by med flest indbyggere. Derudover har der været stor koncentration af sociale indsatser i de fire næststørste byer Sisimiut, Ilulissat, Aasiaat og

Qaqortoq. Omkring 60 procent af Grønlands befolkning bor i de fem største byer Nuuk, Sisimiut, Ilulissat, Aasiaat og Qaqortoq.¹⁰

To andre byer Maniitsoq og Tasiilaq er også ramme om flere sociale indsatser. Især Tasiilaq har der været stor opmærksomhed på de seneste år på grund af store sociale udfordringer og stor mediebevågenhed. Derudover er der også i begrænset omfang indsatser i bygder.

Figur 5. Geografisk oversigt over de seneste fem års indsatser

Note. De byer og bygder, hvor der er angivet flest indsatser, er markeret med en relativt større cirkel.

¹⁰ Grønlands Statistik <http://www.stat.gl/dialog/topmain.asp?lang=da&subject=Befolkning&sc=BE>

Tabel 5. Oversigt over indsatsers geografiske placering fordelt efter by

By	Antal indsatser	Indbyggertal ¹¹	Organisationer
Landsdækkende indsatser¹²	26		Fairstart Foundation, Foreningen Grønlandske Børn, God Barndom, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK), MIBB – Bedre Børneliv, Mælkebøttecentret, Red Barnet Grønland, Sex & Samfund og UNICEF.
Aasiaat	5	3.338	DBU, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK) og MIBB – Bedre Børneliv.
Illoqqortoormiut	1	356	Foreningen Grønlandske Børn.
Ilulissat	7	4.873	DBU, Foreningen Grønlandske Børn, Kalaallit Røde Korsiat/INUA, MIBB – Bedre Børneliv og Sex & Samfund.
Kangaatsiaq	0	1.217	<i>Ingen angivet</i>
Kangerlussuaq	1	540	Siunissaq.
Maniitsoq	5	3.176	Foreningen Grønlandske Børn, Kalaallit Røde Korsiat/INUA, MIBB – Bedre Børneliv og Siunissaq.
Nanortalik	2	1.659	Foreningen Grønlandske Børn og Siunissaq
Narsaq	2	1.629	Foreningen Grønlandske Børn og MIBB – Bedre Børneliv.
Nuuk	23	18.221	Dansk Boldspil-Union, Det Nationale Sorgcenter, Grennessminde, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK), MIBB – Bedre Børneliv, Mind Your Own Business, Mælkebøttecentret, Red Barnet Grønland og Siunissaq.
Paamiut	2	1.417	Foreningen Grønlandske Børn.
Qaanaaq	1	751	Foreningen Grønlandske Børn.

¹¹ Tallene stammer fra Grønlands Statistik januar 2019. Indbyggertallet inkluderer både borgere fra by og den tilhørende bygd.

¹² Indsatser, hvor organisationerne selv har angivet, at deres indsats er landsdækkende.

Qaqortoq	9	3.154	DBU, Det Nationale Sorgcenter, Grennessminde, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK), MIBB – Bedre Børneliv og Sex & Samfund.
Qasigiannnguit	0	1.161	<i>Ingen angivet</i>
Qeqertarsuaq	0	871	<i>Ingen angivet</i>
Sisimiut	7	6.233	DBU, Det Nationale Sorgcenter, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK) og MIBB – Bedre Børneliv.
Tasiilaq	8	2.949	Det Nationale Sorgcenter, Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK), MIBB – Bedre Børneliv Siunissaq og UNICEF.
Upernavik	0	2.686	<i>Ingen angivet</i>
Uummannaq	2	2.212	Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK) og MIBB – Bedre Børneliv.
Indsatser i Danmark ¹³	2		Foreningen Grønlandske Børn og Grennessminde.
Bygder¹⁴			
Atammik	2	190	Siunissaq.
Qeqertarsuatsiaat	3	235	DBU og Kalaallit Røde Korsiat/INUA og Ungdommens Røde Kors (DK).
Kullorsuaq	1	447	Foreningen Grønlandske Børn.

I alt 26 sociale indsatser angives som landsdækkende. 17 af disse er kampagner, undersøgelser eller andre former for videngenerende aktiviteter. Undersøgelser af sociale udfordringer eller evalueringer af pædagogiske metoder angives som landsdækkende, da de lægges tilgængeligt på nettet med det formål at ramme fagfolk eller øvrigt interesserede i hele landet. Kampagner kan ved brug af traditionelle og sociale medier blive landsdækkende og nå bredt ud til målgruppen med et budskab. Ofte suppleres kampagner med fysiske events som fx en anti-mobbekampagne, der udføres som en læsestafet, hvor en anti-mobbehistorie gives videre som en stafet mellem byer. Lærermateriale til undervisningsbrug angives også som landsdækkende, da det distribueres og lægges tilgængeligt fx på nettet for undervisere i hele landet.

¹³Indsatser hvor grønlandske unge, som en del af projektet, skal på ophold i Danmark.

¹⁴De to bygder indgår i tabellen, da enkelte organisationer specifikt har angivet indsatser her.

Andre landsdækkende eksempler er indsatser, hvor civilsamfundsorganisationer samarbejder med Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold og derved kommer bredt ud nationalt.

Det ses eksempelvis i indsatsen MANU, der omfatter vejledningsmateriale og -kurser til sundhedspersonale og andre fagpersoner rundt om gravide og kommende forældre samt de kommende forældre selv. Formålet er at hjælpe de kommende og nye familier godt i gang. Eksempelvis ved at forældrene sammen får mulighed for at overveje, hvordan de selv gerne vil være forældre. MANU er udviklet af God Barndom i tæt samarbejde med PAARISA, der er den nationale forebyggelsesenhed, og fagpersoner fra hele landet. MANU drives af PAARISA og udmøntes af lokale fagpersoner i alle byer.

Et andet eksempel på en landsdækkende indsats er en instruktøruddannelse til plejeforældreområdet, som er udviklet i samarbejde mellem Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold og organisationen Fairstart. Instruktøruddannelsen, som er udviklet af Fairstart, er en blanding af et startseminar, arbejde i praksis og undervisning på en online platform. Indsatsens formål er at øge kvaliteten i omsorgen for grønlandske plejebørn. Et tredje eksempel er børnebisidderordningen Najorti, hvor Foreningen Grønlandske Børn uddanner lokale ressourcepersoner til børnebisiddere, der kan støtte børn med en socialsag i møder med myndigheder. Najorti er et samarbejde mellem Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, Kommunerne og MIO – Grønlands Børnerettighedsinstitution.

En organisation som Kalaallit Røde Korsiat (KRK) formår ligeledes at have flere landsdækkende indsatser, da organisationen har mange frivillige lokalafdelinger, hvor der eksempelvis drives frivillige genbrugsbutikker. Disse lokale satellitter giver en indgang for nye sociale indsatser, som eksempelvis opstarten af INUA, der som en del af KRK har til formål at udvikle frivillighed specifikt blandt unge.

Det er væsentligt at bemærke, at der i denne oversigt alene fremgår de sociale indsatser, der er udført de seneste fem år af de organisationer, der har deltaget i kortlægningen¹⁵. Derfor kan der være overlap i indsatser og aktiviteter for samme målgrupper i samme byer, uden at det nødvendigvis fremgår af denne oversigt.

¹⁵ Her fremgår altså *ikke* projektaktiviteter/indsatser fra andre organisationer (andre organisationer, der arbejder på socialområdet, som vi ikke er bekendte med, andre organisationer der eksempelvis arbejder med kultur, sport- og fritidstilbud) ej heller indsatser sat i gang af myndigheder, eksempelvis kursusaktiviteter, større kompetenceudviklingsprogrammer o.a., der ellers findes og gennemføres i de forskellige byer.

Særlige erfaringer fra felten

Mange aktører samme sted – med fokus på samme nøglepersoner

I interviewene er der en fortælling, der går igen, upåagtet om det er interview med organisationer, fonde, kommuner, styrelser eller departementer. Der er mangel på koordinering mellem indsatser, hvilket betyder, at små lokalsamfund oplever at blive involveret i mange forskellige indsatser og initiativer på samme tid. Hvis de forskellige indsatser alle har kompetenceudvikling af fagpersoner som nøgleaktivitet, bliver det en udfordring for fagpersonerne at rumme og viderebringe al ny viden i praksis – samtidig med, at de skal varetage deres ordinære arbejdsopgaver. En aktør fortæller: *”De [midlertidige sociale indsatser] tager de få ressourcer hos de personer, der faktisk kan gøre noget. Det er de samme 50 mennesker, der kører sådan et lille samfund. Det er måske 2300 mennesker, der bor der, men det er de samme mennesker, alle vil have fat i.”*

En anden aktør nuancerer denne fortælling om fortætning af indsatser og fokus på samme nøglepersoner og appellerer til et nyt blik på civilsamfund og et bredere blik på, hvilke ressourcer der kan bringes i spil for at skabe lokal forankring: *”Det er blevet italesat meget, at kommunen svigter, men det er jo også civilsamfundene og de lokale samfund og forældrene, som tillader dette omsorgssvigt. Det er der, det sker. Der er ting i byerne, som ikke fungerer, hvorfor der også er andre elementer [personer, organisationer osv.] som skal i spil og forandres. Hvordan får man adgang til virkelig at skabe forandring lokalt? Det skal vi spørge os selv om.”*

Økonomi

Der lægges mange ressourcer i de sociale indsatser for børn og unge i Grønland, også økonomiske ressourcer. De 17 civilsamfundsorganisationer, der indgår i kortlægningen, er blevet spurgt til driftsbudgettet for deres indsatser. Samlet set har organisationerne indsatser, der svarer til et beløb på 79 millioner kroner, hvilket vidner om, at arbejdet med udsatte børn og unge i Grønland er et område med høj økonomisk prioritet. Det skal understreges, at dette tal er behæftet med stor usikkerhed. De 79 millioner kroner er beregnet ud fra 41 ud af 60 indsatser, som har givet oplysninger om deres budget. Blandt de 41 indsatser har nogle organisationer angivet beløbet for det samlede budget, mens andre har angivet indsatsens budget for et enkelt år. Det samlede beløb på 79 millioner kroner er derfor forbundet med stor usikkerhed, og reelt kan vi forvente, at det samlede omfang er højere (idet mange ikke har givet oplysninger om økonomi i projekterne).

Feltet er kendetegnet ved, at der er rigtigt mange indsatser, som økonomisk set er små, mens der er relativt få meget store projekter i økonomisk forstand.

Tabel 6. Indsatsernes økonomiske omfang

Driftsbudget pr. indsats (kroner)	Antal indsatser
≤ 1 million	25
1-10 millioner	13
≥ 10 millioner	3

Note. I tabellen indgår kun de 41 indsatser, som har angivet oplysninger om projektets økonomiske ramme.

Som det fremgår af tabellen ovenfor for de 41 indsatser, hvor budgettet er kendt, har 25 indsatser budgetter på mindre end en million kroner. 13 indsatser har et budget mellem en million kroner og 10 millioner kroner, mens blot tre indsatser har et økonomisk omfang på 10 millioner eller derover. Den største indsats har et budget på 22 millioner kroner. På trods af de metodiske usikkerheder ved den økonomiske opgørelse tegner der sig et billede af, at det sociale landskab præges af mange indsatser med et mindre økonomisk omfang og kun relativt få økonomisk set omfangsrige indsatser.

Det er dog væsentligt at have in mente, at indsatsernes økonomiske omfang ikke nødvendigvis afspejler indsatsens effekt eller antallet af personer, som indsatsen når ud til. Man kan forestille sig, at en indsats uden stort budget på grund af en særlig form for organisering eller metode, godt kan nå ud til mange. Da der er store metodiske forbehold for oplysningerne om indsatsernes økonomiske omfang, er det ikke muligt at bruge indsatsernes økonomi som et definitivt parameter om indsatsernes karakter.

Organisationernes rolle

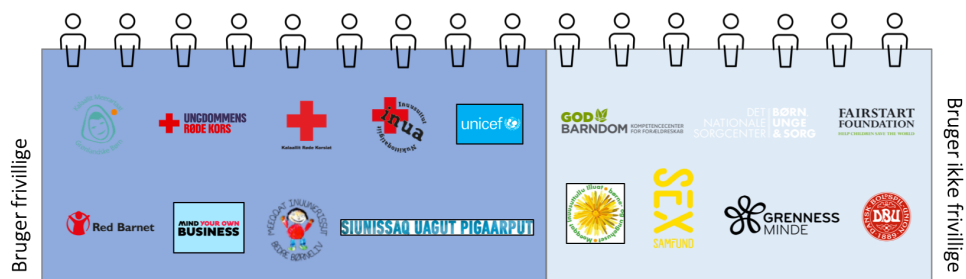
Civilsamfundsorganisationer og -foreninger udfører et stort arbejde i forbindelse med at løse de sociale udfordringer, der findes i Grønland. Det afspejler deres intentioner om og vilje til at hjælpe udsatte børn og unge. Organisationernes arbejde favner over en bred palette af aktiviteter, henvender sig til mangfoldige målgrupper og har en relativt stor geografisk spredning.

Organisationerne bidrager på forskellig vis med at skabe sociale forandringer. Særligt tre kvaliteter er relevante at fremhæve: nærhed, fleksibilitet og ekspertise.

Det første element, som organisationerne tilfører, er **nærhed**. Det skal både forstås i bogstavelig forstand ved, at organisationerne arbejder tæt på der, hvor den målgruppe, de arbejder med, befinder sig. Det betyder, at organisationerne møder målgruppen, hvor målgruppen er og eksempelvis har mulighed for at skabe sociale aktiviteter såsom fællesspisning eller fortælleaftener i forsamlingshuset. Aktiviteter, som ellers ikke var blevet initieret uden organisationerne. Nærhed skal også forstås i en relationel

forstand. Ni aktører anvender frivillige som udførende led i deres indsatser. Frivillige har en anden mulighed for at tilgå målgruppen end professionelle. De frivillige kan tilføre et mellemmenneskeligt element og fungerer i mange tilfælde som rollemodeller og nogle at spejle sig i for målgruppen, især når der er tale om frivillige i en ung-til-ung relation. Dette er samtidig en af grundene til, at en stor del af organisationerne fremhæver deres arbejde med målgruppen som det, de lykkes allerbedst med i deres indsatser. Selvom organisationer, der bruger frivillige kræfter ofte oplever positive effekter heraf, er det dog værd at bemærke, at organisationerne lægger et stort arbejde i at udvikle frivilligheden og kan opleve udfordringer med at engagere og fastholde frivillige. Dette kan til dels tilskrives, at den nuværende frivillighedskultur er begrænset, og dermed er en ressource, som er under opbygning. I figuren nedenfor fremgår det, hvor mange organisationer der aktivt anvender frivillige i deres indsatser.

Figur 6. Oversigt over organisationer, der på nuværende tidspunkt anvender frivillige aktører i forbindelse med deres arbejde i Grønland

Note. Headspace indgår ikke i figuren, da de endnu ikke har aktiviteter i Grønland. Ungdommens Røde Kors (DK) er nævnt, da de indgår i et samarbejde med KKRK/INUA om udbygning af KKRK/INUAs frivilligplatform i Grønland.

Det andet særlige ved organisationer er deres **fleksibilitet**, som gør, at de i højere grad end fx offentlige instanser har rum til at tilrettelægge deres indsatser efter skiftende behov, vilkår og tendenser. Det hænger sammen med, at organisationerne hverken er bundet af lovgivning, lovbestemte budgetter eller er underlagt lovbestemt ansvar for særlige målgrupper. Ændrer de ydre omstændigheder sig omkring et projekt, har organisationerne ofte mulighed for hurtigt at ændre format, hvad end det handler om geografisk placering for en indsats eller involvering af en ny målgruppe.

Organisationernes frie rammer og fleksibilitet tillader dem at have et specifikt fokus, som klæder dem på med en særlig **ekspertise**. Mange organisationer har en lang historie, særlige erfaringer og/eller et specifikt fokus inden for et bestemt område, som øger kvaliteten af deres arbejde. Det kan være specialisering i særlige aktiviteter, metoder eller specifikke målgrupper. UNICEF er en stor international organisation, der i

flere årtier har specialiseret sig i børns rettigheder. Sex & Samfund har specifik viden om seksuelle og reproduktive rettigheder, og hvordan man understøtter udvikling af sund seksualitet. Og Fairstart har specialiseret sig i udvikling af instruktøruddannelser for plejeforældre. Organisationernes specialiserede viden spiller endvidere godt sammen med eksempelvis kommunernes store viden om lokalsamfundet, lokale vilkår og systempolitiske rammer, hvorfor organisationer og kommuner komplementerer hinanden godt i samarbejder.

Særlige erfaringer fra felten

Frivillighed under udvikling

Flere civilsamfundsaktører anvender frivillige som udførende i deres indsatser. Dog er erfaringen fra aktørerne, at der ikke er en udbredt frivillighedskultur, og flere aktører oplever, at det kan være svært at rekruttere, motivere og fastholde frivillige kræfter i forbindelse med deres indsatser. Det oplever flere organisationer som en begrænsning for deres sociale arbejde, og derfor arbejder nogle organisationer direkte med at udvikle frivilligheden i Grønland, hvilket både gavner samfundet og de frivillige aktører. En aktør fortæller dog, hvordan de lykkes med at rekruttere frivillige ved at have de frivilliges interesser i bagehovedet:

”Når man designer en indsats, handler det fx om at tænke ind, hvad der er mulighed for at rekruttere frivillige til. Frivillige går ind i de indsatser, de kan se et behov for, og som de har interesse for. Hvis nogle eksperter siger, at indsatte [i fængsler] eksempelvis er de mest udsatte, mens den almene befolkning siger børnefamilier, så er der ingen, der har lyst til at lave noget for de indsatte, fordi de ikke kan se behovet.”

Samme pointe understreger en anden aktør, hvis organisation har haft succes med at rekruttere frivillige fra erhvervslivet til at bruge deres erhvervsmæssige viden og erfaring i det frivillige arbejde, selvom organisationen på forhånd var blevet advaret om udfordringen med at rekruttere frivillige kræfter:

”Det viste sig at være en fordom; det vækkede nogle helt andre frivillige kræfter, hvor nogle fik muligheden for at bruge deres faglige viden til frivillige projekter; her kan de bruge deres kompetencer ind i et forløb med unge mennesker samtidig med, at de tager et socialt ansvar.”

Samarbejder

I dette afsnit beskrives, hvilke typer af samarbejde der er mest fremtrædende i forhold til sociale indsatser til børn og unge. Med udgangspunkt i erfaringer og eksempler fra civilsamfundsorganisationerne beskrives, hvad der kendetegner de forskellige samarbejdstyper, der er identificeret gennem interviews med aktørerne. Formålet med afsnittet er at give overblik over og indsigt i, hvad der kendetegner de samarbejdstyper, som ses i Grønland i dag. Afsnittet favner bredt og inddrager i sagens natur også samarbejde mellem organisationerne og forskellige offentlige aktører og fonde. Samarbejdstyperne er udarbejdet med udgangspunkt i samarbejdseksempler fra civilsamfundsorganisationer.

Samarbejdstyper

Vi har overordnet identificeret fire forskellige samarbejdstyper, som er partnerskaber, samarbejde om konkrete afgrænsede opgaver, netværk og samskabelse. De fire samarbejdstyper forklares i tabellen nedenfor.

De hyppigst anvendte former for samarbejder i denne kortlægning er om konkrete afgrænsede opgaver, hvor der er en tydelig projektejer, og hvor en ekstern samarbejdspartner i begrænset omfang bidrager ved eksempelvis at levere en bestemt ydelse ind i et projekt. Der findes dog også mange eksempler på andre samarbejdsformer, ligesom det er vigtigt at bemærke, at en samarbejdsform ikke nødvendigvis udelukker andre former for samarbejder om en indsats. Man kan fx forestille sig, at flere aktører i partnerskab samarbejder om en indsats og samtidig samarbejder med endnu en aktør om en konkret afgrænset opgave i indsatsen.

Tabel 7. Fire samarbejdstyper

Partnerskaber	Konkrete afgrænsede opgaver
<p>Forpligtende og struktureret samarbejde mellem to eller flere aktører, som bygger på dialog og ligestilling.¹⁶ Partnerskaber er gensidigt fordelagtige for aktørerne.</p> <p>Styrkerne er klar rolle- og ansvarsfordeling • fælles mål bredes ud til gavn for flere • stabil økonomisk ramme.</p>	<p>Samarbejde, hvor en organisation "ejer" indsatsen, men samarbejder med andre organisationer om konkrete afgrænsede opgaver i forbindelse med indsatsen.</p> <p>Styrkerne er effektiv løsning af specifikke opgaver • parterne fokuserer på det de er gode til • fleksibel fordi indsatser relativt let kan ændres og leverandør skiftes ud.</p>
Løserer defineret netværk	Samskabelse
<p>Mere uforpligtende deltagelse og kontakt mellem flere aktører, der typisk deler fokusområde, interesse, formål eller andet. Aktørerne arbejder ikke nødvendigvis sammen om konkrete indsatser.</p> <p>Styrkerne er effektiv videndeling • behov for få ressourcer • mulighed for at påvirke beslutninger, holdninger og adfærd</p>	<p>Samarbejde hvor indsatser udvikles i fællesskab mellem to eller flere forskellige aktører.</p> <p>Styrkerne er, at alle føler ejerskab • alle er lige forpligtet og engageret på grund af fælles definition af problem og løsninger • mulighed for innovation, da alle parter er involveret i hele processen og kan bidrage med ideer.</p>

Note. De forskellige samarbejdstyper er ikke gensidigt udelukkende. Det betyder, at en indsats kan bestå af mere end en type samarbejde.

Partnerskaber

Samarbejde organiseret som partnerskaber bygger blandt andet på en ligestillet relation mellem indsatsens samarbejdende aktører. Der findes flere partnerskaber i Grønland. Et eksempel på et større partnerskab er NAKUUSA. Grønlands Selvstyre og

¹⁶ Center for Frivilligt Socialt Arbejde: <https://www.danskoplysning.dk/media/1457/partnerskaber-dec14.pdf>

UNICEF Danmark indgik i 2010 et langsigtet strategisk partnerskab med formålet at udbrede kendskabet til børns rettigheder, understøtte civilsamfundet og lave holdningsbearbejdende kampagner. Partnerskabet er funderet i et konkret projektsamarbejde, NAKUUSA, der primært arbejder med at give børn og unge en stemme i samfundet samt sikre, at børn og unge høres og medinddrages i forhold, der vedrører dem. NAKUUSA er på finansloven, hvilket betyder, at der sikres en årlig offentlig bevilling, der møder bred opbakning i parlamentet. Derudover finansierer UNICEF Danmark en stor del af driften ved årligt at bidrage med 2 millioner til partnerskabet. Partnerskabet er kendetegnet ved at have en stabil økonomisk ramme og en klar rolle og ansvarsfordeling. I partnerskabet bidrager aktørerne ligeværdigt med deres ekspertise. UNICEF bringer deres viden om børns rettigheder i spil, mens Selvstyret, befolkningen og aktørerne i Grønland har lokalkendskab og ved, hvordan den viden kommer bedst og mest hensigtsmæssig i spil lokalt i Grønland.

Et andet eksempel på et partnerskab er Kattunneq, initieret af Mary Fonden, der var et samarbejde mellem de grønlandske krisecentre, Mælkebøtteceneret, Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet, Danner (DK), Mary Fonden og Oak Foundation Denmark. Formålet i Kattunneq var at styrke de grønlandske krisecentermedarbejderes faglighed og samtidig øge krisecentrenes samarbejde på tværs og med andre fagpersoner, der arbejder med voldsudsatte familier. Mælkebøtteceneret varetog en stor del af undervisningen af medarbejderne sammen med den danske organisation Danner, der har drevet krisecentre i over 40 år. Mælkebøtteceneret stod også for opfølgingsbesøg hos de lokale krisecentre og faciliterede netværksmøder. Det har været en forudsætning for, at det er lykket at højne det faglige niveau mærkbart, at en af projektets partnere har været en lokal aktør med kendskab til gældende lovgivning og forståelse for grønlandsk kultur. Partnerskabet mellem en lokal aktør og en udefrakommende dansk aktør har sikret, at viden fra fx krisecenterarbejdet i Danmark er omsat til brugbare metoder og redskaber, der reelt har kunne anvendes og meningsfuldt har kapacitetsopbygget de lokale krisecentre. Samtidig har kombinationen af deltagende aktører sikret et partnerskab, hvor der blev skabt en kombination af lokal forankring, bæredygtig organisering, finansiering, viden og faglige kompetencer.

Et partnerskab kan også være mindre i både størrelse og omfang. Et sådant partnerskab ses eksempelvis i Mind Your Own Business' program, der med iværksætteri som omdrejningspunkt giver unge drenge i alderen 13-21 år mulighed for at etablere egen mikrovirksomhed. Mind Your Own Business danner partnerskaber med lokale virksomheder, der i CSR-øjemed kan være interesserede i at arbejde med sociale formål og gerne vil stille deres medarbejdere til rådighed for et projekt, der har til formål at hjælpe drenge med at etablere en mikrovirksomhed. Partnerskabet mellem Mind Your Own Business og virksomhederne giver drengene kendskab til erhvervslivet på en anden måde end de ellers ville have fået. Og de får måske rollemodeller inden for andre brancher end dem, de kender allerede.

Samarbejde om konkrete afgrænsede opgaver

En anden form for samarbejde kan være om konkrete afgrænsede opgaver, hvor selve indsatsen ligger hos en organisation, men hvor eksempelvis kommunen varetager den specifikke rolle med at visitere målgruppen til indsatsen. Det er tilfældet med Mælkebøttecentret, et børne- og ungehus, der udover at være et kreativt aktivitetscenter og værested for børn også er et krisecenter og en døgninstitution, hvor børn og unge kan anbringes permanent udenfor hjemmet. Kommunen visiterer børn til centret og finansierer deres ophold på døgninstitutionen. Mælkebøttecentret blev etableret i 2006 og deres samarbejde med kommunerne er et eksempel på et længerevarende samarbejde om konkrete afgrænsede opgaver.

Samarbejde med kommunerne foregår ikke altid på myndighedsniveau. Det kan også involvere samarbejde med fagpersoner i praksis, der arbejder direkte med børn og unge eksempelvis i børnehaver, i ungdomsklubber eller lignende. Her kan samarbejde have kompetenceudvikling af fagpersoner som hovedformål, og en organisation kan levere viden og uddannelsesforløb. Eksempelvis kører Foreningen Grønlandske Børn debataftener, hvor alle fagfolk på børneområdet i en by og tilhørende bygder inviteres til at deltage i workshops, hvor der med udgangspunkt i to casefilm tales om forebyggelse af omsorgssvigt.

Denne form for samarbejde ses også mellem organisationer, hvor en organisation leverer en ydelse, der efterspørges af andre. Eksempelvis arrangerer Foreningen Bedre Børneliv et frivilligkursus for Grønlands Idrætsforening. Dels for at fremme viden om frivilligt arbejde blandt ressourcepersoner i sportsklubber og kulturelle foreninger, dels for at give de frivillige viden om udsatte børn og unge som målgruppe og basisviden om sociallovgivning. Det er et eksempel på, hvordan civilsamfundsorganisationer benytter hinandens kompetencer til at klæde frivillige på til at kunne handle, hvis de oplever mistroivsel blandt børn og unge, der deltager i idrætsforeningens aktiviteter.

Et sidste eksempel er helt lavpraktisk og findes i samarbejdet mellem Red Barnet Grønland og Air Greenland i forbindelse med Red Barnet Grønlands kampagne Pajuppara, der er en læsestafet mod mobning, der skal rundt i 16 forskellige byer og bygder. Det er en logistisk øvelse at få stafetten rundt mellem de involverede byer, men med hjælp fra Air Greenland bliver det rent fysisk muligt at sende læsestafetten videre mellem børnene i de forskellige byer og dermed skabe en form for fællesskab mod mobning på tværs af distancer.

Netværkssamarbejde

En tredje form for samarbejde er netværk. De kan både have en formaliseret og mere uformel struktur. Netværk med mere formaliseret struktur kendetegnes ved relativt faste organiserede møder mellem aktører med fælles interesse for et område. Formålet

hermed er at dele viden og erfaringer om aktørernes fælles interesser. Netværket er uforpligtende ved, at den enkelte aktør selv kan arbejde videre med eller indgå i samarbejde med andre aktører om at realisere konkrete indsatser. Et eksempel på et netværk med en formaliseret struktur er Børne- og ungealliancen, som er et organiseret netværkssamarbejde mellem otte organisationer i Nuuk, der alle arbejder med børn og unge. Alliancen, som mødes fire gange om året, er et forum, hvor organisationerne kan orientere sig om hinandens nuværende arbejde og aktiviteter samt kommende aktiviteter, så sammenfald kan koordineres og synergieffekter drøftes. Ydermere har alliancen senest i juli 2019 appelleret til de grønlandske politikere i et åbent brev, hvor de har bedt politikerne huske på de grønlandske aktører i arbejdet med at udbedre sociale udfordringer i Grønland. Sidstnævnte illustrerer således, hvordan samarbejde som netværk – her Børne- og ungealliancen – fungerer som et fælles politisk talerør og formår at præge den politiske agenda. Et andet eksempel findes i indsatsen Siunissaq, der har et tæt samarbejde med Grønlands Universitet. Den viden, der genereres i Siunissaqs kulturelle life skills-aktiviteter med børn og unge i Grønland, følges løbende af forskning. Det betyder, at erfaringer fra Siunissaq deles i et netværk af internationale forskere med fokus på sociale forandringer i inuitkulturer, hvis viden på sigt gælder børn og unge ikke bare i Grønland, men også på tværs af landegrænser.

Et mere uformelt netværk karakteriseres derimod ved en løs struktur, hvor flere aktører ukoordineret arbejder på at løse samme problemstillinger (og måske mest af alt deler et interessefællesskab). Aktørerne i uformelle netværk arbejder således ikke nødvendigvis sammen, men arbejder bevidst eller ubevidst efter samme dagsorden. Når flere aktører arbejder med samme tema på samme tid og dermed i fællesskab, opstår en synergi, hvor indsatserne forstærker hinanden. Synergien i uformelle netværk bidrager på den måde ofte med at sætte et særligt emne eller problemstilling på dagsordenen. Det er en konkret erfaring fra feltet, at det har en effekt, når flere forskellige aktører simultant arbejder med og på forskellig vis og niveauer adresserer samme samfundsudfordringer – også selvom det ikke er sket som resultat af en bevidst koordineret strategi. En aktør fortæller, hvordan der eksempelvis er sket en markant samfundsændring i forhold til seksuelle overgreb:

”For 10-15 år siden kunne man ikke sige ordet [seksuelle overgreb] i Grønland og ja, der er stadigvæk seksuelle overgreb i Grønland, men nu kan man sige det højt og der er nu mange mennesker, der taler om det.” (Civilsamfundsaktør)

Aktøren fortæller, at det har været synergien mellem sociale indsatser og kampagner fra civilsamfundsorganisationer og myndigheder, der har været med til at sætte skred i forandringer på området. Samtidig viser Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018, at der er sket et fald i antallet af seksuelle overgreb, når man ser på udviklingen mellem

årgange¹⁷.

Netværkssamarbejde kan opsummerende bidrage med eksempelvis viden- og erfaringsdeling mellem aktører på feltet, ligesom det kan sætte særligt fokus på en problemstilling.

Samskabelse som samarbejdsform

Den fjerde og sidste form for samarbejde er samskabelse, hvor indsatser udvikles i fællesskab mellem forskellige aktører. Det er børnebisidderordningen Najorti et eksempel på. Den opstod som et samarbejde mellem MIO – Grønlands Børnerettighedsorganisation, Foreningen Grønlandske Børn, Børns Vilkår (DK) og Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold. Der blev af MIO og Foreningen Grønlandske Børn identificeret en aktuel social udfordring blandt børn og unge med en socialsag i kommunen. Mange af de børn og unge, der har en socialsag, kender ikke deres rettigheder eller handleplan og forstår ikke, hvorfor de muligvis bliver fjernet fra hjemmet. Helt konkret er de aldrig blevet inddraget i deres sagsforløb. Med identifikationen af dette behov blev der i fællesskab arbejdet for at udvikle og etablere en børnebisidderordning for børn og unge. Sidenhen er samarbejdet blevet udviklet og inkluderer nu flere parter såsom Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold samt kommunerne. Børns Vilkår i Danmark har også spillet en rolle i udviklingen af ordningen, da de i Danmark har en lignende ordning, som har været inspirationskilde. Najorti er et eksempel på, hvordan aktører i fællesskab kan identificere et behov og med fælles viden skabe en indsats.

Samarbejder kan altså have forskellige former. De kan være brede såvel som afgrænsede samt specifikke såvel som løst definerede. Aktørerne oplever succeser i alle samarbejdstyperne, ligesom de møder udfordringer undervejs. Aktørernes oplevelser af succesfulde samarbejder og udfordringerne i samarbejdet under pres beskriver vi i det følgende afsnit.

Velfungerende samarbejder

På tværs af forskellige samarbejdstyper har organisationerne forskellige oplevelser af, hvornår et samarbejde er velfungerende, og hvornår det er mangelfuldt eller ikke fungerende. Generelt er en tydelig forventningsafstemning, klar rollefordeling og fælles målsætning nøgleord for, hvornår samarbejder defineres som succesfulde.

Flere af de grønlandske organisationer har et tæt samarbejde med deres navnesøster i Danmark på trods af, at organisationerne fungerer som uafhængige organisationer af samme internationale organisation. Eksempler på dette er bl.a. Røde Kors Danmark

¹⁷ Statens Institut for Folkesundhed (2019): Befolkningsundersøgelse i Grønland 2018.

og Kalaallit Røde Korsiat, Ungdommens Røde Kors (DK) og INUA samt Red Barnet Danmark og Red Barnet Grønland. Organisationerne i Danmark fungerer som samarbejdspartnere, der kan være med til at kapacitetsopbygge og kapacitetsunderstøtte organisationerne i Grønland. Et eksempel på et samarbejde med kapacitetsudvikling af en organisation er samarbejdet mellem Kalaallit Røde Korsiat og Ungdommens Røde Kors i opstarten og driften af INUA, som er etableret som en særlig afdeling under Kalaallit Røde Korsiat med særligt fokus på unge og at få unge til at arbejde frivilligt med andre unge. Et samarbejde, hvor organisationer, der deler fælles værdigrundlag og målsætning går sammen om at udvide og udvikle et særligt område af organisationen, for at ramme en ny målgruppe.

Lokal tilpasning er også en væsentlig faktor i velfungerende samarbejder. En indsats, der har aktiviteter i mange forskellige byer, er ikke nødvendigvis et samarbejde mellem de samme aktører i alle byer. Et eksempel er indsatsen Sapiik, der er en mentorordning under Foreningen Grønlandske Børn, hvis primære formål er at motivere unge til at fortsætte i en ungdomsuddannelse. Samarbejdet fungerer i nogle byer med den lokale ungdomsklub, mens den andre steder fungerer som et samarbejde med skolen. Som udgangspunkt har det været organisationen selv, der har været opsøgende i arbejdet med at etablere lokale samarbejdspartnere til indsatsen, men i en enkelt by har kommunen selv taget fat i Foreningen Grønlandske Børn, fordi de gerne ville have indsatsen ud som et tilbud til deres lokale unge. Det væsentlige er her, at samarbejdet tager form efter behovet i den lokale by, hvor indsatsen skal foregå.

Sidst men ikke mindst fremhæves projekter, hvor samskabelse har været en væsentlig faktor, også som en vigtig faktor for succesfulde samarbejder. Det skaber et fælles engagement og forpligtigelse til at nå målet, fordi samtlige aktører føler ejerskab for projektet. Det ses eksempelvis i forbindelse med børnebisidderordningen, som er nævnt ovenfor.

Samarbejder under pres

Det fungerer godt, når samarbejdet foregår om konkrete opgaver, hvor der er en klar rollefordeling mellem samarbejdspartnerne. Der er gennemsækelighed og viden om, at ens rolle er afgrænset til eksempelvis at henvise en målgruppe til et tilbud, hvor nogle andre har projektledelsen.

På trods af gode hensigter kan samarbejder komme under pres og en faktor, der ofte nævnes i interviewene, er en udfordring med generel **høj jobrotation i alle brancher**. Høj jobrotation gør samarbejder skrøbelige, når det sker blandt personer, der er centrale for et konkret samarbejde. En aktør fortæller:

”Der er stor udskiftning på alle niveauer, der har eksempelvis været fire forskellige socialministre på en valgperiode. Det er det samme i departementerne og ja, hele vejen rundt.

I kommunerne og i organisationerne. Folk sidder meget kort tid i deres jobs, og det er ikke altid viden og samarbejder bliver overleveret. Så skal man til at opbygge nye samarbejder og alliancer med dem, der tager beslutninger.” (Civilsamfundsaktør)

Det kan være jobrotation på myndighedsniveau, hvor en konkret samarbejdspartner får nyt job, eller hvis der kommer en ny chef på området, der vælger at fokusere på andre samarbejder end de igangværende. Det kan også være i samarbejde mellem organisationer, hvor et pludseligt jobskifte hos en lokal projektleder eller en frivillig ildsjæl gør det svært at udføre aktiviteten lokalt. Flere organisationer fortæller, hvordan de har haft samarbejdsaftaler med eksempelvis en lokal skolelærer, som pludselig stopper med at svare, når han eller hun bliver kontaktet. Senere viser det sig, at vedkommende har fået nyt job, og hele aktiviteten, som var bygget op omkring denne person, må derfor redesignes.

Organisationerne har et stort ønske om at samarbejde med aktører, der kan være med til at understøtte **bæredygtig forankring**. Her spiller kommunerne en helt central rolle, da de er en fast aktør med klart definerede myndighedsopgaver, som er i kontinuerlig kontakt med målgruppen. Derfor er kommunen som udgangspunkt en eftertragtet samarbejdspartner. Dog er kommunerne i nogle henseender pressede på både menneskelige og økonomiske ressourcer, da der er store sociale og presserende udfordringer på deres kerneområder. Dette faktum kan gøre det svært for kommunerne at prioritere samarbejde med organisationer om opgaver, der ligger udover kommunernes primære opdrag. Organisationerne påpeger dette som en udfordring og et bispænd i samarbejder med kommunerne på trods af, at kommunernes i konkrete samarbejder har meget afgrænsede opgaver i samarbejdet eksempelvis i form af henvisning af målgrupper til en indsats. En aktør fortæller:

”Struktureringen og organiseringen [af samarbejdet] er gået som planlagt, og det har været nemt. Det, som ikke har været nemt, var, at vi hele tiden stod klar [til at igangsætte indsatsen] men kommunen formåede aldrig at henvise børn til at deltage.” (Civilsamfundsaktør)

Samarbejder bliver pressede, når ressourcerne til at føre dem ud i praksis ikke er til stede, hvad end der er tale om tilstedeværelsen af faglige kompetencer til at løfte opgaven eller ressourcer, der prioriteres og afsættes til at arbejde med en bestemt opgave.

Fondenes arbejde

I det følgende beskrives, hvordan fondene arbejder strategisk med sociale indsatser i Grønland. Derudover beskrives, hvilke aktører fondene typisk samarbejder med og afsluttende, hvordan fondene samarbejder med hinanden.

Fondenes strategier

Fondene, der er blevet interviewet som led i denne kortlægning, er: Kraemers Grønlandsfond, Oak Foundation Denmark, Bikubenfonden, Tuborgfondet, Villum Fonden og Mary Fonden. Disse har alle haft projekter for børn og unge i Grønland. Alle seks fonde er endvidere en del af et fondsnetværk kaldet Grønlandsnetværket, hvor i alt 11 fonde mødes for at erfaringsudveksle om deres aktiviteter i Grønland. I Grønlandsnetværket sidder endvidere A.P. Møller Fonden, Lokale og Anlægsfonden, Novo Nordisk Fonden og Hempel Fonden.

I bilag 2 er hver fond mere specifikt beskrevet i forhold til, hvor de geografisk har deres fokus, hvilke fokusområder de arbejder med, målgruppe, profil og strategi samt bevillingsramme.

Tilsammen dækker de seks fonde det meste af Grønland med hovedvægt på Øst- og Sydgrønland. Der er en øget bevidsthed blandt fondene om at sprede sig og ikke koncentrere sig om de samme områder og delmålgrupper.

Fire af de seks fonde har udsatte børn og unge som målgruppe for de sociale indsatser, mens de to øvrige (Bikubenfonden og Tuborgfondet) alene har fokus på unge. Alle fondene har fokus på udsathed på nær Tuborgfondet, som tager udgangspunkt i unges potentiale og ressourcer.

Fondene spænder tilsammen over en bred vifte af initiativer og fokusområder, som alle skal skabe social forandring og værdi for udsatte børn og unge. Et udpluk af eksempler:

- Skilifte og multibaner til at øge fritidslivet og sociale fællesskaber (Oak Foundation Denmark og Villum Fonden)
- Krisecentrenes arbejde med særligt fokus på børnene (Oak Foundation Denmark og Mary Fonden)
- Opstart af egen virksomhed for at udvikle personlige kompetencer, selvværd øge uddannelses- og jobparathed (Tuborgfondet)
- Ungdomsinstitution til anbragte unge, så de ikke skal rejse til Danmark (Villum Fonden og Oak Foundation Denmark)
- Forløb med fokus på at bruge kunst som løftestang for at understøtte og udvikle de unges livsmestring og sociale resiliens (Bikubenfonden)

- Ungdomskulturhus for unge med udviklende aktiviteter og stabile rammer væk fra hjem med misbrug og vold (Kraemers Grønlandsfond).

Der er en vis variation i typen af projekter og initiativer fondene støtter. Nogle fonde (Tuborgfondet og Mary Fonden) har primært fokus på længerevarende (3-5 år) og større projekter (+3.000.000 kr.) mens Kraemers Grønlandsfond primært giver mindre bevillinger til mere afgrænsede projekter. Villum Fonden, Bikubenfonden og Oak Foundation Denmark støtter både længerevarende og større projekter samt mindre initiativer.

Fondene, der støtter større og længerevarende projekter, fremhæver, at det er ud fra en interesse for at lave noget, der er ambitiøst, langsigtet og dybdegående. Fondene har i særdeleshed fokus på at etablere samarbejde på tværs af flere aktører, for at få størst mulighed for at ændre på strukturelle problemer. Udfordringen ved store bevillinger er, at de kræver en meget stærk projektstyring og understøttelse i alle dele af processen, fra kortlægning af behov, udvikling af indsats, implementering og forankring. Dette forudsætter professionelle kompetencer, som ikke nødvendigvis er til stede eller kan fastholdes lokalt i byer og bygder. For de større bevillinger er det således vigtigt, at der arbejdes ud fra klare strategier og processer for lokal forankring, så projekter ikke blot bliver til blandt dygtige fagfolk uden rod fæste i det enkelte lokalsamfund. En fondsmedarbejder forklarer det således:

”Hvis et projekt skal lykkes i Grønland, er det vigtigt, at de mennesker, som bor der, og som skal være en del af projektet, kan se sig selv i det og føler ejerskab over det. Der er mange eksempler på projekter, som er ”udarbejdet på et skrivebord i København”, men der er man nødt til at arbejde med et længere tidsperspektiv, tålmodighed og en respekt for behov og interesse i Grønland. Ellers er det begrænset, hvilket længerevarende impact, projekterne har.” (Fondsmedarbejder).

Argumentet for de mindre bevillinger er typisk, at de faktisk kan gøre en lille forskel på så mange forskellige områder lokalt, at de på sigt kan have stor betydning. Det kan fx være støtte af sportstuninger eller renovering af et klubhus. Enkelte af fondene fremhæver, at mindre bevillinger kan gives mere fleksibelt og hurtigt i områder, hvor der umiddelbart er et behov. Og hvor nogen, som ønsker at gøre en forskel med midlerne kan få et rygstød til at arbejde med udfordringerne. Mindre bevillinger kan i nogle fondes øjne således understøtte og give ekstra muligheder og næring til, at lovende eller spirende initiativer kan realiseres. På denne måde kan lokale kræfter engageres og styrkes, uden at der stilles meget store krav til bevillingsmodtager. En fondsmedarbejder fortæller:

”Samfundsproblemerne er så store, at man bør se på, hvad der er det vigtigste; det er, at de unge og andre ildsjæle begynder at tage ansvar. Det handler om at ramme der, hvor der er en grobund i forvejen.” (Fondsmedarbejder).

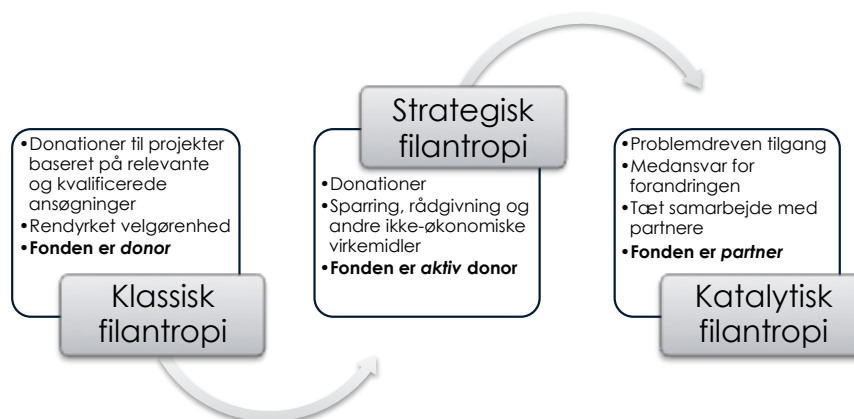
Som det blandt andet fremgår af citatet er filosofien bag mindre bevillinger, at de læn- gerevarende forandringer sker ved at aktivere lokale unge og andre ildsjæle, og så støtte dem til at komme i gang, så man lokalt opøver kompetencerne til at drive foran- dringer frem.

På tværs af forskellene i fondenes prioriteringer har alle fondene i deres strategier fo- kus på følgende:

- **Uddannelse og kompetenceudvikling**, så der kommer mere kvalificeret arbejds- kraft i Grønland, fx gennem opkvalificering af ufaglærte.
- Projekterne skal gerne kunne **leve videre efter bevillingen løber ud**, så der stilles typisk krav om en form for plan for at skabe økonomisk forankring i det grønland- ske samfund.
- **Lokal forankring og ejerskab**. Det er oftest et krav til ansøger og bevillingsmod- tager, at denne skal sikre lokal forankring, enten via partnerskab med grønlandske aktører og/eller ved, at der ansættes en lokal tovholder eller projektleder. I de større projekter er der fokus på at etablere en organisation i Grønland med grøn- landske medarbejdere og samarbejdspartnere, herunder erhvervsliv og offentlige organisationer, som forankrer projektet.
- Udgangspunkt i **det lokale behov**. Alle fondene er enige om, at afsættet for bevil- linger er lokale udfordringer, behov eller muligheder. Derfor kan der i nogle til- fælde være behov for at lave en form for forundersøgelse/vurdering, inden et ini- tiativ sættes i gang; for at etablere en bedre afdækning af de forskellige interessener, interessen for projektet samt de risici og muligheder, som projektet indebærer.

Forandring af fondenes rolle

Fondene (i bred forstand – ikke bare fonde, som støtter initiativer i Grønland) har tra- ditionelt fungeret som velgørende aktører, der har spillet en relativt afdæmpet rolle og ofte har brugt donationer som midler til at støtte værdigt trængende (fx udsatte eller børn i vanskelige livsvilkår). En lang række fonde fungerer stadig på denne måde, men flere større fonde er i dag midt i en udvikling, hvor deres uddelinger tager en mere strategisk og katalytisk drejning. Forandringen kan illustreres i nedenstående figur:

Figur 7. Figur over ændringer i fondsstrategier

Med den strategiske og katalytiske drejning bliver tendensen, at stadig flere fonde aktivt går ind og spiller en mere proaktiv rolle. Med den problemløsende tilgang ændres fokus til i højere grad at tage udgangspunkt i meget komplekse problemer, som er kendetegnet ved, at mange forskellige interessenter har en aktie i både udfordring og mulig løsning. Fondene bidrager her med risikovillig kapital og er den samlede partner, der bidrager til at sætte fokus på et givent komplekst problem, samler en bred kreds af interessenter og understøtter, at forandring muliggøres.

I forhold til fondene, som arbejder med børn og unge i Grønland, ses der følgende tendenser:

- 1) At nogle fonde går fra mindre bevillinger til større og mere langsigtede satsninger.
- 2) At fondene går mere sammen i større initiativer for at gøre en forskel (fx et stort folkeskoleinitiativ).
- 3) At flere har et ønske om i højere grad at være med til at afdække problemer, samle aktører og mere aktivt bidrage i processer med at finde løsninger og sikre gennemførelsen af dem.

Fondenes samarbejde med andre

Fondenes primære samarbejdspartnere er naturligt de organisationer, som har fået midler af fondene til at iværksætte projekter og initiativer i Grønland. Det indebærer typisk også et samarbejde med de kommuner, projekterne er i.

På den måde foregår meget af samarbejdet med kommunerne via de konkrete projekter. Dog er der flere fonde, som har et direkte samarbejde med kommuner, enten fordi kommunerne henvender sig til fonden, eller fordi fonden foretager en forundersøgelse i den kommune, projektet skal gennemføres i.

Fondene tilkendegiver, at de generelt ønsker et tættere samarbejde med de offentlige organisationer i Grønland, både kommuner, departementer og Selvstyret, bl.a. for at kunne bidrage til at løse nogle af de større og fælles problemer, der går på tværs af områder. Her er der tilsyneladende også langsomt ved at ske ændring i forhold til tidligere, hvor fondene typisk støttede civilsamfundsorganisationer som et supplement til stat og myndighed. En fondsmedarbejder siger, at fremfor ”blot” at støtte civilsamfundet, skal man se opgaven i et større perspektiv: *”Når det handler om at løse nogle fælles problemer, så skal man have hele aktørfeltet i spil.”* Fondene, som er repræsenteret i denne afdækning, har dermed blik for vigtigheden af at indgå i et tættere og øget samarbejde med de offentlige myndigheder, hvis de skal opnå de større samfundsmæssige forandringer.

Ifølge fondene vil det ideelle samarbejde være med både kommuner, dvs. der hvor de sociale indsatser udføres, og departementerne, dvs. dem der sætter rammerne om indsatserne. Et sådant tæt samarbejde vil forudsætte en klar forventningsafstemning og forudgående drøftelse og aftaler om de forskellige aktørers roller og ansvar.

For nogle fonde er erhvervslivet endvidere en vigtig samarbejdspartner. Det gælder også de organisationer, som matcher de målgrupper fondene arbejder med (fx ungeorganisationer). Her spiller kommunerne igen en vigtig rolle i fondenes optik, fordi de kan være med til at sikre stabilitet i en samarbejds-konstellation mellem erhvervsliv, organisation og fond. Som den ansvarlige myndighed for udsatte målgrupper skal kommunerne endvidere være med til at tænke helhed og kontinuitet i de forløb, som fx udsatte børn og unge indgår i.

Generelt er fondene meget bevidste om, at de alle er placeret i Danmark, og at det derfor er vigtigt, at de har gode grønlandske partnere at samarbejde og tale med. Der er også en klar understregning af, at projekterne skal have afsæt i Grønland og de lokale behov.

Som udtryk for en bevægelse mod mere strategisk og katalytisk filantropi engagerer fondene sig mere og mere i at afdække, hvad behovene og problemerne er sammen med de grønlandske aktører. Fondene indtager også en stærkere rolle i at bidrage til at bringe de relevante parter sammen.

Fondenes samarbejde med hinanden

I dag foregår der allerede samarbejde mellem flere af fondene. Både mindre projekter og større. Eksempelvis samarbejder Oak Foundation Denmark og Villum Fonden om forskellige projekter, fx om en multibane (også sammen med Lokale og Anlægsfonden) og en institution for udsatte unge, der ellers ville være blevet anbragt i Danmark. Derudover har Oak Foundation Denmark sammen med bl.a. Mary Fonden arbejdet for et fagligt løft til krisecentrene og for at kvalificere arbejdet med at bekæmpe partnervold.

Bikubenfonden har også givet en bevilling sammen med Oak Foundation Denmark og Hempel Fonden til Grennessminde om at undersøge muligheden for etablering af et socialøkonomisk sekretariat. Et andet eksempel, hvor flere fonde er gået sammen, er et stort folkeskoleinitiativ, ”Et løft af den grønlandske folkeskole”, sammen med 5 kommuner og 64 bygder. Det er et projekt, som kræver så mange midler og viden, at det ikke ville være kommet i stand, hvis ikke flere fonde var gået sammen.

Udover konkrete samarbejder mødes fondene, der støtter sociale indsatser i Grønland, som nævnt i et netværk, Grønlandsnetværket. Netværket opfattes dog ikke som et decideret samarbejdsforum, men har mere karakter af erfarings- og informationsudveksling i forhold til det at lave projekter i Grønland. Nogle fonde fremhæver netværket som givtigt, da det er der, man får en idé om, hvad der sker, og hvad der laves i Grønland. Andre peger på, at netværket med fordel kunne agere mere strategisk og i højere grad udgøre et samarbejdsforum, hvor aktuelle udfordringer drøftes med henblik på, at fondene byder ind med konkrete ideer til initiativer, de i fællesskab kan understøtte med hver deres viden og ressourcer.

Fondene kan se mange fordele ved at samarbejde med hinanden:

- Flere midler til at sætte større initiativer i gang, der kan skabe varige ændringer og håndtere nogle af de strukturelle problemer der er, fx kombinationen af bedre undervisning, bedre internet og flere kvalificerede lærere (jf. folkeskoleprojektet).
- Koordinere, hvilke indsatser der sættes i gang hvor og for hvem, så aktører ikke fokuserer deres kræfter samme steder og dermed slås om de samme få resourcepersoner.

Af ulemper ved et samarbejde mellem fonde nævnes, at det er ressourcekrævende at mødes, afstemme forventninger, blive enige om tiltag og få hver fonds formålserklæring og målgruppe tilgodeset i et fælles projekt. Der bliver peget på, at disse udfordringer langt hen ad vejen kan løses ved at finde en god samarbejdsmodel.

Kommunerne

I dette afsnit vil vi bringe perspektiver fra to kommuner, der har givet deres bidrag til, hvordan samarbejder og forankring tænkes i en kommunal kontekst.

Det er væsentligt at bemærke, at kortlægningen af indsatser ikke har handlet om at afdække kommunernes arbejde og indsatser på området for børn og unge. Alligevel er det relevant at inddrage et kommunalt perspektiv som et supplement til kortlægningen af civilsamfundsorganisationernes indsatser, fordi kommunerne sidder med det konkrete myndighedsansvar for udsatte børn og unge. For at kunne perspektivere afdækningen af organisationernes indsatser fra kommunal vinkel er der taget kontakt til tre kommuner for at gennemføre interview. Det er lykkedes at gennemføre interview med repræsentanter fra to af kommunerne.

Kommunerne er blevet spurgt om, hvilke udfordringer de særligt vil pege på som centrale på området, hvilke erfaringer de har med samarbejde med andre aktører samt ønsker til samarbejde med styrelser, fonde og civilsamfundsorganisationer.

Kommunen som medspiller i initiativer

Kommunerne peger på, at der foregår mange forskellige aktiviteter og indsatser, og de ser en stor styrke i de forskellige aktørers aktiviteter. De vurderer, at eksempelvis organisationerne er med til at løse vigtige opgaver, som de ikke selv ville have ressourcerne til at igangsætte. Kommunerne oplever dog også, at der til tider igangsættes rigtigt meget både af fonde, civilsamfundsorganisationer og Selvstyret, som i et lokalt perspektiv kan virke overvældende. Kommunerne efterlyser derfor helt overordnet et bedre samarbejde mellem de mange forskellige aktører og bedre overblik og koordinering af dét, som sættes i gang.

Samtidig er der en forståelse og erkendelse af, at ansvaret for god koordinering og kommunikation er delt. Dette udtrykkes på denne måde fra en kommune:

”Vi [i kommunen] kigger på, hvordan vi kan gøre det anderledes og bedre. Hvordan kan vi gøre kommunikationen bedre internt og eksternt. Vi skal også have klarlagt, hvem der arbejder med de forskellige ting. Alle de aktører, der arbejder her i kommunen, melder ikke, når de tager steder hen. Vi hører pludselig, at der er en konsulent, der render rundt eller en pædagog, som er udsendt af Selvstyret. Vi skal have en koordination af, hvad der foregår i kommunen.” (Borgmester).

Fra den ene kommunes vedkommende er der et ønske om, at kommunen dels får viden om, at nye ting sættes i gang, og dels får en mere central og koordinerende rolle og reelt bliver involveret i alle de aktiviteter, der igangsættes i kommunen.

”Jeg vil sige, at alt skal køre igennem os. Hvis man vil starte noget, skal vi kontaktes for

at høre, om det er noget, vi arbejder med. Eller noget, som vi er interesserede i at arbejde med. Det er en ting, som ellers skulle køre, men det kører ikke – alle arbejder for sig selv.” (Borgmester).

Samtidig er der et ønske om, at kommunen inddrages tidligere og får en mere aktiv rolle i at være med til definere problemer og sammen med aktørerne pege på de rigtige løsninger. Dette nævnes der gode eksempler på i en kommune, hvor der i samarbejde med en fond og Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold blev lavet et godt forarbejde. Her blev behovene afdækket og drøftet i samarbejde med kommunen på en måde, som bidrog til opkvalificering af medarbejdere og frivillige på et vigtigt område. I modsætning hertil kan kommunerne også opleve at stå med projekter, hvor aktører og fonde forudsætter, at kommunen bare stiller op og står klar til at servicere parterne uden at have været inddraget som en reel samarbejdspartner i projektet.

Anbefalingen fra kommunerne er med andre ord klar; der er behov for langt stærkere samarbejde og koordinering for at styrke udbyttet og forankringen af projektaktiviteterne.

Behov for fokus på lokalt ejerskab og ansvar

Kommunerne har ansvaret for at tage hånd om overgreb og foranstaltninger for udsatte børn og unge. Der er forskellige eksempler på, at kommunerne ikke lever op til reglerne og følger op, når der indberettes sager til kommunen. Til dette siger borgmesteren i en kommune:

”Det er rigtigt. Vi har en erkendelse af, at de processer, som vi arbejder med, ikke er gode nok. Vi er i gang med at udbedre vores systemer. Det skal være det samme system i alle kommuner. (...) Vi har gravet mange sager op, som har ligget lang tid. Vi får hug fra ombudsmanden, så derfor vil vi forbedre vores arbejdsgange og arkiveringer.” (Borgmester).

Udfordringen med børnesagerne er et område, som interviewpersonerne giver udtryk for at tage meget alvorligt. I kommunerne peger man på udfordringen med manglende faguddannet personale, som gør det vanskeligt at levere den ønskede kvalitet i sagsbehandlingen og i håndteringen af børnesager. Uddannelses- og kompetenceudfordringen er med andre ord et helt grundlæggende problem. Det kræver løsninger, der rækker udover social- og familieområdet, idet problemerne med manglende uddannelsesniveau reelt starter allerede på folkeskoleområdet. Herudover handler problemerne ifølge interviewpersonerne også om mere strukturelle problemer med boligmangel og alkoholmisbrug samt en forandring af en fisker- og fangerkultur til en pengeøkonomi inden for en meget kort årrække. Sidstnævnte har betydet en stor forandring af leve-måde og levevilkår i lokalsamfundene, der stadig skaber udfordringer for både ældre og yngre generationer i dag.

På denne måde er der også en erkendelse af, at de offentlige indsatser, som de har været indrettet hidtil, ikke er tilstrækkelige til at løse problemerne, og at der er behov for at tænke på andre måder, end man gør i det offentlige.

”De indsatser, som man [i det offentlige] har lavet før, har ikke hjulpet nok. Vi er på samme stadie, som vi var for 10-15 år siden. Derfor må vi ændre på vores arbejdsgang og finde ud af, hvad der foregår i kommunen. Hvad er årsagen til, at der ikke bliver ændret noget? Det er en proces, vi er i gang med nu.” (Borgmester).

Udover det ansvar, som ligger hos kommunerne, peger kommunerne også på, at man i højere grad skal have opmærksomhed på at sikre en lokal inddragelse for at kunne arbejde med at skabe mere fundamentale forandringer. Her handler det i højere grad om at arbejde med og bygge videre på de ressourcer, der ligger i lokalsamfundene og at få mobiliseret lokalsamfundene til at tage ansvar for at bidrage til at forebygge og tage hånd om problemerne. Med den megen medieomtale af problemerne, der har været i kølvandet på blandt andet DR Dokumentaren, *I byen hvor børn forsvinder*, bliver der en tendens til, at rigtigt mange aktører kommer udefra og forsøger at ’fikse’ problemerne uden at få lokalsamfundet og borgerne i tale. Her peger kommunerne på, at det er vigtigt, at man som (udefrakommende) aktør lytter til, hvad lokalbefolkningen gerne vil, og tager udgangspunkt i det og støtter op om det.

På lokalt plan kan der blive en vis mathed over for de mange, der kommer udefra for at hjælpe. Ofte vil borgerne i lokalsamfundet byde nye aktører velkommen, men når alt kommer til alt, er man ikke parat til at tage ejerskab for at skabe en forandring, fordi man ikke oplever reelt at være blevet inddraget.

Borgmesteren i en kommune peger på, at selvom man har arbejdet med området i mange år, så er det ikke lykkedes for alvor at skabe en forandring. Tværtimod kan de mange udefrakommende indsatser komme til at virke som en form for sovepude, hvor man lokalt ikke selv tager ansvar for at ændre situationen:

”Det er en erkendelse af, at de indsatser, som er lavet, ikke nytter. Folk afventer jo bare, at folk [udefra] kommer og siger, hvad de skal. Vi vil ændre det til, at de [lokale] selv siger, hvad de har behov for, og at de selv vil ændre på forholdene.” (Borgmester).

Hvis der skal ske en øget inddragelse, og hvis ejerskabet til problemstillinger og løsninger i højere grad skal ligge lokalt, er der i dette perspektiv behov for nye tilgange og metoder i det sociale arbejde i Grønland. Her kan det være en vigtig pointe, at netop civilsamsfundsorganisationer ofte har særlige kompetencer og tilgange at byde ind med, som netop kan bidrage til at styrke en lokal og folkelig forankring.

Ønsker til samarbejde

Generelt peger kommunerne på, at der er behov for samarbejde med fonde og civilsamfundsorganisationer, men at det forudsætter en række spilleregler, herunder fælles mål og forståelse af, hvad udfordringerne er, samt at kommunerne skal involveres fra start:

”Vi [kommuner, styrelser, fonde og civilsamfundsorganisationer] vil det bedste for børnene alle sammen. Derfor er vi nødt til at koordinere sammen. Hvis fondene vil arbejde med noget, skal de snakke med os om det. Er initiativerne de rigtige for kommunen og borgerne? Det er jo en helt anden kultur og levevilkår. Vi skal have en fælles forståelse og fælles mål.” (Borgmester).

Kommunerne kan særligt se en fordel i at samarbejde med fonde, når det handler om at skabe varige forandringer, som kræver større investeringer både i fysiske rammer, fagpersoner og i uddannelse, som kræver løbende vedligehold.

Opsamling - perspektiver på hvordan forandring skabes

Afdækningen af særligt civilsamfundsaktiviteter for udsatte børn og unge i Grønland har vist en stor variation og bredde i indsatserne. For at perspektivere og rammesætte beskrivelserne er der endvidere inddraget perspektiver fra nationalt niveau, kommunalt niveau og fondene, der via forskellige roller har betydning for området. Undervejs i interview og afdækningen er der fremkommet forskellige perspektiver og forslag til, hvordan man fremadrettet på forskellig vis kan arbejde for at fremme en positiv udvikling for udsatte børn og unge i Grønland. De forskellige perspektiver og forslag præsenteres kort i dette afsluttende afsnit.

Opsummerende er følgende perspektiver blevet fremhævet:

- **Viden er en vigtig forudsætning for at skabe forandring**
- **Fokus på strukturelle problemer kræver samarbejde**
- **Der er aktuelt et særligt mulighedsvindue for at skabe forandring**
Dette kunne fx åbne for:
 - Et videnscenter
 - Fælles nationale strategier
 - En samarbejdsmodel
- **Vigtigt ikke at låse sig fast på meget énsporede problemstillinger eller løsninger**
- **De ønskede forandringer kræver langsigtede perspektiver**
- **Vigtigheden af lokal forankring og ejerskab**
- **Et bredere inddragelsesperspektiv**
- **Behovet for innovative omveje og positive fortællinger**
- **Samspil mellem fonde og nationale strategier**

Viden som forudsætning for forandring

De fleste informanter peger på, at der er behov for et bedre videngrundlag at stå på, så indsatserne rammer de udfordringer og de målgrupper, der har størst behov, mest hensigtsmæssigt. Der er behov for mere viden om børneområdet **bredt set**. Samtidig peger flere informanter også på et behov for **specifik og dybdegående viden** om de store samfundsudfordringer som en forudsætning for at kunne arbejde målrettet med forebyggelse. Denne pointe understøttes også fra andre kilder, og Grønland lever eksempelvis ikke op til FN's anbefaling om forskningsbaseret viden om målgruppen. Der er overordnede undersøgelser, fx befolkningsundersøgelsen, der spørger ind til fx

seksuelle overgreb, men der er stor mangel på specifik viden, og det gør det svært at arbejde målrettet på at imødekomme udfordringerne tilfredsstillende.

Det gælder fx også om viden om sammenhænge mellem de forskellige udfordringer, der kan være hos børn og unge, forholdet mellem forældres baggrund, overgreb, misbrug og selvmord samt viden om, hvad der vil være den bedste tilgang og metode til at imødekomme de komplekse udfordringer, særligt i et forebyggende sigte.

Mange peger på, at **videngenereringen** bør prioriteres højere på det politisk niveau samt hos fondene. I dag er der fokus på at kortlægge udfordringer med mere, inden et projekt går i gang, så projektet har de bedste forudsætninger for at løse problemerne på en hensigtsmæssig måde. Men der bør skabes mere og dybere viden om målgruppen, udfordringerne, hvordan udfordringerne hænger sammen og kortlægning af, hvad der vil være de bedste løsninger (metode, tilgang, kompetencer m.m.).

Et andet aspekt er viden om hvilke indsatser, der virker, hvornår de virker og hvorfor de virker. Der er grundlæggende en interesse for og efterspørgsel på mere systematisk evaluering af indsatser på både kortsigtede og langsigtede virkninger med henblik på kvalificering af indsatser. Samtidig efterspørges det også, at der gøres brug af den viden, der allerede er og sørge for videndeling på tværs.

Fokus på strukturelle problemer kræver samarbejde

Flertallet af informanter peger på, at hvis der skal skabes varige sociale forandringer i Grønland, er der behov for et skærpet fokus på de strukturelle problemer. Der er brug for at gå til roden af problemerne og ikke kun symptombehandle på de udfordringer, som umiddelbart giver sig til kende. Det kræver i informanternes optik en fælles indsats at løse. Hvis der skal ske en grundlæggende forandring, skal alle aktører i højere grad **samarbejde og koordinere**.

Lige nu er der et markant fokus på at skabe forandring, og aktørerne vil generelt set gerne samarbejde i det omfang, det giver mening og bidrager til deres planlagte indsatser. Der er også få eksempler på større initiativer med mange aktører (fx folkeskoleinitiativet).

Flere giver dog udtryk for, at aktørerne ikke altid inddrager hinanden, herunder hinandens viden og erfaringer og kompetencer. Flere peger også på, at aktørerne i højere grad bør **se hinanden som medspillere**. Begge dele forudsætter større viden om og interesse for, hvad hinanden laver. Nogle af barriererne for et øget samarbejde er blandt andet vanetænkning (bruger kun de aktører, man er vant til), tid og ressourcer (det tager tid at koordinere) samt frygten for at blive undværlig eller overflødig, hvis ens ideer og viden bliver "taget" af andre i et samarbejde.

Mulighedsvindue for at skabe større forandringer

Der er et mulighedsvindue åbent lige nu, hvor **alle har øjnene på Grønland** og vil se en forandring. Det er et ønske helt nede fra i det lokale civilsamfund helt op på politisk niveau i både Grønland og Danmark. Aktørerne har præsenteret forskellige ideer til, hvad der kan styrke området. Her nævner vi kort; a) et videnscenter, b) national strategi og c) samarbejdsmodel.

Videnscenter

Flere informanter peger på behovet for et videnscenter, hvor al den viden, der er genereret og genereres bliver samlet og struktureret, så den er let tilgængelig. Det ville kunne understøtte, at indsatser nemmere kan blive funderet på aktuel bedste viden. Samtidig vil det tydeliggøre, hvor der mangler viden.

Fælles nationale strategier

For at understøtte en mere målrettet indsats mod de problemer, der er størst, og for bedre at kunne koordinere indsatsen blandt de forskellige aktører, peger flere på behovet for en slags fælles national strategi.

Et forslag går på en national handleplan, eksempelvis med udgangspunkt i FN's Børnekonvention. Handleplanen kunne udpege, hvilke områder af konventionen der især bør arbejdes målrettet med. Dertil en klar rollefordeling i forhold til hvem der gør hvad: Hvad gør Selvstyret? Hvad gør kommunerne? Hvad gør NGO'erne? Hvad gør befolkningen? Alle parter bør inddrages i processen og ikke bare orienteres, når det færdige dokument ligger klart, for at skabe ejerskab.

Et andet forslag er afholdelse af et årligt seminar eller projekt- og samskabelseslaboratorium, hvor aktører (kommuner, departement, Selvstyre, NGO'er, fonde m.fl.) mødes og tager udgangspunkt i de aktuelle udfordringer (fx fra en national handleplan eller lignende) med henblik på at etablere samarbejder og initiativer, der kan imødegå disse. Et sådant møde skulle foregå et centralt sted i Grønland og være målrettet samtlige aktører fra civilsamfundet, fonde, offentlige myndigheder, der arbejder med målgruppen børn og unge. Projekter ville kunne komme og fortælle om deres opnåede resultater, og centrale aktører kunne holde oplæg. Mødet kunne være en kombination af, at aktørerne mødes, at man tager væsentlige samfundstemaer op og skaber plads til, at deltagerne kan diskutere og sætte en dagsorden. Det vigtige ville være at præsentere og drøfte de udfordringer og behov, der er særligt vigtige, og åbne op for mulige samarbejder, der kan løse dem. På den måde vil alle aktører være fælles om at pege på udfordringer, og fondene kunne understøtte løsningen heraf. Mødet kunne skabe en ramme, som gør det muligt for alle aktører at spille med, og det kunne være tilbagevendende, så der bliver fulgt op på de initiativer, som sættes i gang.

Samarbejdsmodel

For at understøtte en bedre koordinering og samling af ressourcer og kompetencer med henblik på at løse nogle af de store udfordringer i Grønland peger flere informanter på behovet for et struktureret samarbejde parterne imellem. Det kan gøres ved at anvende en samarbejdsmodel, som tydeliggør rammerne for samarbejdet, herunder formål, aktøransvar, opgavehåndtering, styring og koordinering samt opfølgning på resultater.

Nogle fonde fremhæver, at en sådan samarbejdsmodel kunne være en form for collective impact-model, hvor der arbejdes efter en fælles vision og målsætning med afsæt i et fælles problem. Med en tydelig arbejdsdeling og klarhed om, hvad de forskellige parter skal bidrage med. Samarbejdet er forpligtende med et fælles sekretariat, som styrer projektet, og som er forankret i Grønland med grønlandske aktører (ligesom folkeskoleprojektet har ansat en lokal projektleder i Grønland).

Et sådant samarbejde forudsætter, at alle parter er villige til at ændre nogle ting i forhold til den måde, man gør tingene i dag. Samtidig skal samarbejdet favne så bredt, at de mange forskellige aktører kan se rationalet i, at deres egen organisation deltager.

Ensporet fokus lader børn og unge i stikken

Sociale udfordringer hænger sammen og kan ikke nødvendigvis behandles uafhængigt af hinanden. Forskellige interviewpersoner fortæller, at der generelt er **en tendens til at lade sig styre af strømninger**. Det betyder, at når en samfundsudfordring bliver prioriteret som særlig vigtig, er der andre måske større udfordringer, der bliver glemt. En aktør siger ”[man] skal stoppe med at lade sig styre af tendenser. Fordi det store fokus lige nu er seksuelle krænkelser er der altså stadig mange andre udfordringer hos børn og unge, som vi ikke må overse eller glemme. Vi kan ikke have al vores fokus på seksuelle overgreb, for så lader vi en masse [andre] børn i stikken.” (repræsentant fra civilsamfundsorganisation)

Der er derfor behov for at arbejde med problemerne i en sammenhæng og ikke kun fokusere på en dimension af udfordringsbilledet uafhængigt af, hvor meget den måtte fylde i medierne.

Det lange seje træk

Et flertal af informanterne fremhæver tid og **behovet for langvarige indsatser** som en afgørende faktor for at skabe forandring. Her er det udtalt, at fondene spiller en stor rolle, da deres strategier og villighed til at turde at satse langsigtet ofte har en betydning for varigheden af de sociale indsatser. Men det handler også om kobling til de offentlige myndigheder, som har ansvaret for de udsatte børn og unge, og for at de

nødvendige indsatser kører, så længe der er behov.

Lokal forankring og ejerskab

Alle informanter fremhæver, at social forandring i Grønland forudsætter, at alle initiativer forankres lokalt, og at lokale aktører involveres for at skabe ejerskab til initiativerne og ikke mindst for at sikre en forankring af initiativet.

Det kan gøres på mange måder. Nogle fonde stiller det fx som et krav til en bevilling, at lokale aktører involveres. En anden måde er at gøre det mere simpelt at ansøge om midler, så også mindre organisationer, der ikke har så mange ressourcer eller erfaring med at søge midler, har lettere ved at få adgang til ressourcer. Der ses en tendens til, at særligt de danske organisationer har opbygget en erfaring og et apparat omkring det at søge midler og få store bevillinger til projekter, hvorimod nogle grønlandske organisationer har mindre kapacitet og erfaring med at søge midler. Paradokset er, at det netop er de grønlandske organisationer, som har muligheden for at forankre og vedligeholde de initiativer, som bevillingerne ønsker at støtte. Derfor bør fokus være på at opbygge og kapacitetsudvikle det lokale civilsamfund, herunder opbygge de lokale organisationer.

En tredje måde at skabe forandring via lokal forankring og ejerskab er dels at være til stede dér, hvor det foregår, og dels at kommunikere hensigtsmæssigt. Skal man skabe forandring, skal man stoppe med at tale *om* dem, det handler om, og begynde at tale *med* dem. Det gør sig gældende i mødet med målgruppen, og det gør sig gældende på et større plan. En aktør siger: *"Hele dialogen om at forstå konteksten skyder forbi – fordi det er så tydeligt, at den, der taler ikke befinder sig i Grønland, og derfor taler om Grønland og ikke fra Grønland"*. Det handler altså om involvering af målgruppen og om at undersøge, hvordan de lokale vilkår er, *inden* man igangsætter sit initiativ.

Et bredere inddragelsesperspektiv; Inddragelse af alle aktører – ikke bare skolelæreren

Det er en udbredt erfaring blandt informanterne, at sociale indsatser ofte forsøges forankret lokalt eksempelvis på den lokale skole eller via udvalgte fagpersoner. Dette gør imidlertid forankringen skrøbelig, da der er en stor udskiftning af personale i Grønland, en offentlig ansat er i gennemsnit kun få år i sit embede.

Derfor er der fremadrettet behov for, at flere aktører inddrages, for at forankringen for alvor kan ske, dvs. Ikke kun på enkelte institutioner (fx skoler) eller hos få fagpersoner (fx lærere, der skifter job), men mere bredt i hele civilsamfundet, hos forældrene mv. Fx har der været initiativer, som går på at uddanne unge i deres rettigheder, men deres forældre bør også kende dem, hvis det for alvor skal virke.

Innovative omveje

En alternativ tilgang til at skabe samfundsforandringer er ved at samles om noget tredje eksempelvis ved at satse på **en innovativ omvej** til social forandring ved at styrke den positive fortælling om Grønland og lave life skills-aktiviteter i stor skala.

Fx var der under Arctic Winter Games et stort engagement, og folk var optagede af at arbejde sammen og skabe noget positivt. Det var verden, der kom til Grønland, og Grønland, der viste den bedste side frem.

Hvis der skal skabes omfattende sociale forandringer, der tager fat om de strukturelle problemer, kræver det en kulturændring. Eksempelvis fortæller en aktør, at der er behov for at se på, hvad der kan skabe grundlæggende forandringer i et samfund, fx den slags ændringer som kommer med **opkobling til internet** og evnen til at **kommunikere på engelsk**.

Pointen er, at der er behov for at se bredere og på mere end de sociale problemer isoleret set. Der skal også ses på mulighederne for at videndele og få adgang til resten af verden samt for at skabe noget, man kan være stolt af, som en måde at understøtte håndteringen af sociale problemer.

Fonde og nationale strategier

Fondene har som bevillingsgiver magten til at give en bevilling eller give afslag, og de har dermed også en stor mulighed for at påvirke udviklingen i Grønland. Samtidig kan fondene prioritere at arbejde med helt afgrænsede problemstillinger på et enkelt område (fx geografisk eller tematisk). Hvis der skal sikres et frugtbart samarbejde, er det vigtigt, at fondene i deres bevillingspraksis og samarbejde i Grønland (og civilsamsfundsorganisationer) tænker aktiviteter og satsninger sammen med de nationale og kommunale strategier og prioriteringer. På denne måde kunne nationale strategier også få ekstra opmærksomhed, og kapaciteten til at implementere dem kunne styrkes.

Dette kræver etablering af et rum for dialog, hvor aktørerne kan drøfte mulige initiativer sammen for at sikre et bedre samspil mellem offentlige og private initiativer, og hvor der kan ske en forventningsafstemning i forhold til roller.

Bilag 1 – Oversigt over hver enkelt civilsamfundsorganisations profil

Præsentation af organisationer

På de næste sider følger en kort præsentation af de organisationer, som denne kortlægning af indsats og aktører i Grønland bygger på. Der indgår 16 organisationer, som enten har base i Grønland, Danmark eller begge steder. Den korte præsentation er udarbejdet på baggrund af aktiviteter i Grønland. Aktiviteter i Danmark er således ikke beskrevet her.

For at kunne lave en systematisk kortlægning af indsatserne i Grønland og ikke mindst skabe et overblik over typen af indsatser og indsatsernes målgruppe, er det nødvendigt at inddеле indsatserne efter en række brede og afgrænsede kategorier. Nedenfor er et overblik over de kategorier, der er benyttet for at systematisere henholdsvis indsatsernes *primære* målgruppe og *primære* aktivitet. Det er værd at understrege, at der arbejdes med primære målgrupper og aktiviteter. Det betyder, at hvis en indsats fx uddanner skolelærere i at undervise børn i deres rettigheder, noteres indsatsens målgruppe som 'fagpersoner', da indsatsens direkte arbejde foregår i relationen med fagpersoner. Kategorierne nedenfor benyttes gennem præsentationen af organisationerne.

Unge uden for arbejdsmarkedet	Børn og unge generelt	Sårbare børn og unge	Førelære og plejeførelære generelt	Sårbare førelære	Fagpersoner	Lokal- og civilsamfund	Faginteresserede og beslutningstagere
Indsats målrettet unge uden for uddannelse og arbejdsmarked.	Indsats for alle børn og unge.	Indsats målrettet sårbare børn og unge, som fx lever i familier med begrænsede midler, har været udsat for omsorgssvigt e.l.	Indsats for alle førelære, plejeførelære og værgere.	Indsats målrettet førelære i sårbare positioner præget af fx misbrug eller omsorgssvigt.	Indsats målrettet fagpersonale (faglær/ufaglært), der arbejder med børn og unge. Det kan være folkeskolelærere, socialrådgivere, medarbejdere på opholdssteder osv.	Indsats målrettet det grønlandske civilsamfund, herunder lokalsamfund i byer og bygder. Her kan fokus være på frivillighedskulturen, fællesskabet e.l.	Indsats, som genererer viden til brug for relevante aktører (fx andre NGO'er, myndighedspersoner), som arbejder på feltet.

#Ferielejr og udveksling	#Peer-netværk	#Personlig støtte og kompetenceudvikling	#Faglig kompetenceudvikling	#Sociale og fritidsaktiviteter	#Socialøkonomi og iværksætteri	#Opholdssted	#Videngenerering og fortalervirksomhed	#Kapacitetsopbygning af organisationer
Ophold i en kort(ere) afgrænset periode som ferielejr og udvekslingsophold.	Organiserede peer-netværk for målgruppen med oplevelser, erfaringer, livssituation e.l. til fælles.	Støtte til og udvikling af målgruppens personlige kompetencer, egenskaber og tro på egen evne gennem undervisning, bisidder- og mentorordninger, psykologisk rådgivning o.l.	Støtte til og udvikling af personers, fagpersoners og frivilliges faglige kompetencer gennem workshops, uddannelse, kurser, undervisningsmateriale o.l.	Fritidsrelaterede tilbud til målgruppen som fx fritidsaktiviteter inden for kultur og sport.	Virksomheds-inspirerede indsatser der udvikler målgruppen i en periode som børnehjem, døgninstitutioner o.l. retning.	Ophold i en længere (og ofte permanent) periode som børnehjem, døgninstitutioner o.l.	Undersøgelser af sociale udfordringer i Grønland og oplysning om særlige emner, problemer, stillinger, målgrupper mv. Fx forskning, lobbyisme og kampagner.	Indsatser med formålet at opbygge organisationer i Grønland. Fx etablering af frivilligorganisationer.

Dansk Boldspil-Union (DBU)

Baggrundsinformation

Dansk Boldspil-Union (DBU) er det øverste ledelsesorgan for den organiserede fodbold i Danmark. DBU har eksisteret siden 1889.

Formål

I Danmark arbejder DBU bl.a. for at udbrede og udvikle dansk fodbold. DBU har fra 2015 haft et bredt projekt om at fremme udviklingen af fodbold i Grønland ved at etablere kunstgræsbaner og uddanne trænere mv.

Målgruppe

- Lokal- og civilsamfund

Projektsamarbejder*

Naalakkersuisut

Kommuner

Nøgleområder

#Sociale og fritidsaktiviteter

Placering

Vestgrønland

Projekter de seneste 5 år

Samarbejdsaftale mellem DBU og GBU/KAK om at fremme udviklingen af fodbold i Grønland og etablere kunstgræsbaner, uddanne trænere, dommere mv.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Det Nationale Sorgcenter - Børn, Unge & Sorg

Baggrundsinformation

Organisationen arbejder for, at sorg ikke ødelægger livet for mennesker. Det er et videns- og kompetencecenter for fagfolk på sorgområdet, og det er et behandlingshus med specialiseret behandling af komplicerede sorgreaktioner.

Formål

At fagprofessionelle får tilstrækkelig kompetence og viden til at opspore, forebygge, identificere og behandle mennesker med komplicerede sorgreaktioner. Det Nationale Sorgcenter har lavet en undersøgelse af sorg i Grønland for at afdække, hvordan sorg kommer til udtryk, kortlægge sorgaktører og sorgtilbud samt identificere muligheder og udfordringer ift. at sikre et sammenhængende sorgberedskab.

Målgruppe

- Faginteresserede og beslutningstagere

I Danmark tilbyder Det Nationale Sorgcenter - Børn, Unge & Sorg gratis psykologisk behandling for børn og unge under 28 år samt telefonrådgivning til deres netværk.

Projektsamarbejder*

Afdeling for Samfundsvidenskab, Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet), Center for Folkesundhed i Grønland ved Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Interview med 53 fagprofessionelle, eksperter, beslutningstagere m.v. på tværs af sektorer i Grønland

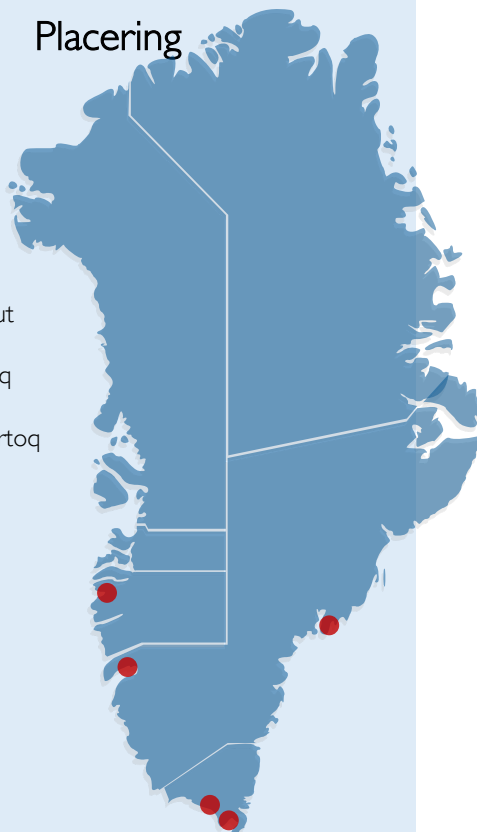
Nøgleområder

#Videngenerering og fortalervirksomhed

Placering

Nuuk
Sisimiut
Tasiilaq
Qaqortoq

Projekter de seneste 5 år

Sorg i Grønland
En undersøgelse af sorg og kortlægning af sorgaktører og tilbud i Grønland.

Fairstart Foundation

Baggrundsinformation

Fairstart Foundation har siden 2012 indgået toårige samarbejder med NGO'er og regeringsinstanser i Afrika, Grønland og Asien.

Organisationernes medarbejdere uddannes via blended learning-konceptet til instruktører, der træner lokale grupper af omsorgsgivere for udsatte børn og unge, med programmer tilpasset sprog og kultur lokalt.

Formål

At forbedre børn og unges trivsel, indlæring og relationskompetencer. Det sker ved at uddanne lokale medarbejdere (fagpersoner) som eksperter i omsorg for anbragte børn og unge samt ved at uddannede instruktører træner lokale grupper af omsorgsgivere med programmer udviklet af Fairstart.

Målgruppe

- Fagpersoner

Projektsamarbejder*

Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold

Nøgleområder

#Faglig kompetenceudvikling

Projekter de seneste 5 år

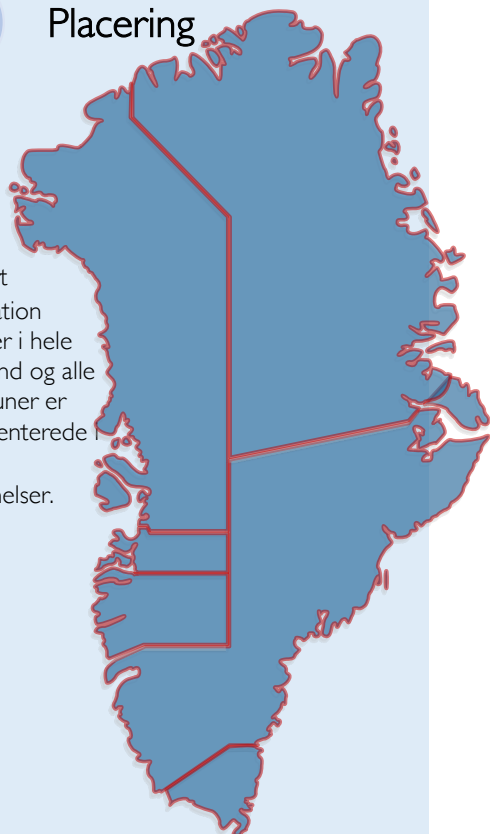
Omsorg og læring for grønlandske skolebørn
Tværfaglig instruktøruddannelse

Kvalitetsomsorg for grønlandske plejebørn
Instruktøruddannelse for familieplejeområdet

Placering

Fairstart Foundation arbejder i hele Grønland og alle kommuner er repræsenterede i deres uddannelser.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Foreningen Grønlandske Børn

Baggrundsinformation

Foreningen Grønlandske Børn (FGB) har eksisteret siden 1924, og har siden 2014 haft et sekretariat i Grønland, hvor der i 2019 er 12 medarbejdere tilknyttet. Foreningen finansieres særligt af fonds- og offentlige projektmidler.

Formål

At styrke grønlandske børns og unges ressourcer og kompetencer og dermed skabe mulighed for en positiv udvikling og et værdigt liv i respekt for deres rettigheder.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Sårbare børn og unge
- Sårbare forældre
- Fagpersoner
- Forældre og plejeforældre generelt
- Lokal- og civilsamfund
- Faginteresserede og beslutningstagere

Projektsamarbejder*

Socialstyrelsen og Uddannelsesstyrelsen

Alle kommuner

MIO, Børns Vilkår, Siunissaq, Efterskoleforeningen, KRK Inua, Lions Club Ilulissat, MS ActionAid, Grønlandsbanken., Royal Arctic Line, KNI AVS

Nøgleområder

#Ferielejre og udveksling

#Faglig kompetenceudvikling

#Peer-netværk

#Sociale fritidsaktiviteter

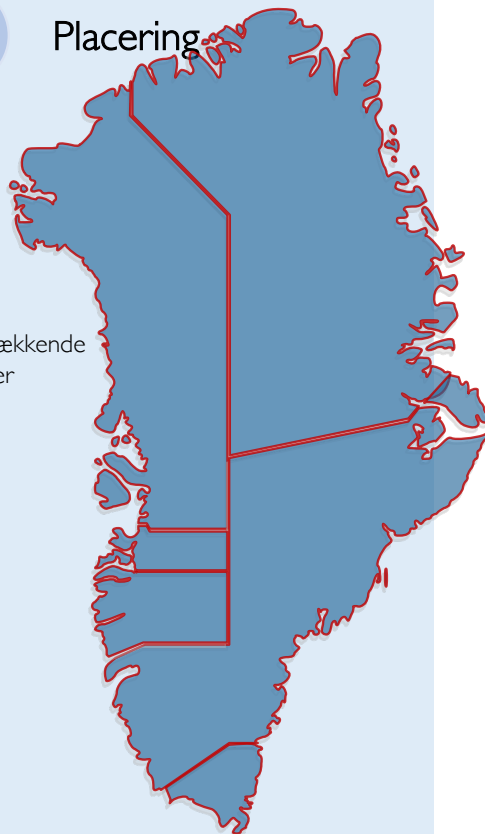
#Personlig støtte og kompetenceudvikling

#Socialøkonomi og iværksætteri

Placering

Landsdækkende indsatser

Projekter de seneste 5 år

Sapiik
fritidstilbud

Allu
netværk for grønlandske efterskolelever

Ilinniartut
mentorordning

Film & workshops
workshops for fagfolk og debat for forældre

Najorti
børnebisidderordning

Sommercamp

God Barndom

Baggrundsinformation

God Barndom er en nonprofit organisation, som udvikler og implementerer forældrekursus-koncepter med udgangspunkt i den nyeste viden, lokale ønsker og behov. De har udviklet MANU-konceptet i tæt samarbejde med forskellige fagpersoner. MANU er landsdækkende og drives af PAARISA. Organisationen har eksisteret siden 2016.

Formål

God Barndoms formål er at give kommende og nye forældre større muligheder for at skabe et godt liv for deres barn og dem selv som familie.

Målgruppe

- Forældre og plejeforældre generelt
- Sårbare forældre
- Fagpersoner
- Lokal- og civilsamfund

Projektsamarbejder*

PAARISA

Arbejdsgrupper tilknyttet hvert projekt med forskellige fagpersoner fra hele landet - sundhedsvæsen, sundhedspleje, socialforvaltninger, familiecentre, daginstitutioner og relevante organisationer.

Nøgleområder

#Peer-netværk

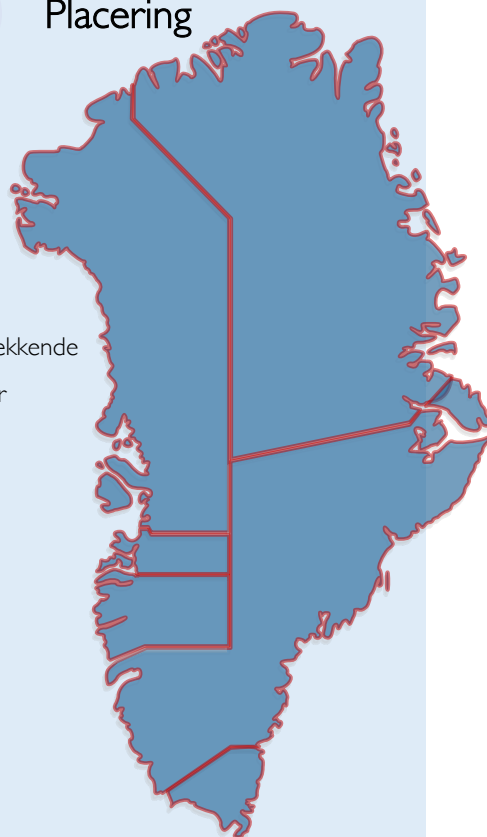
#Personlig støtte og kompetenceudvikling

#Faglig kompetenceudvikling

Placering

Landsdækkende
indsatser

Projekter de seneste 5 år

MANU Forældreforberedelse og -kursus som tilbydes fra

konstateret graviditet til barnet er 9 mdr. til 4 år.

MANU borgermøde om hvordan man lokalt kan skabe bedre forhold for børnene.

MANU hash og alkohol Undervisningsforløb for forældre.

Børnebogsserie om Manumina med tilhørende forældrehæfter.

MANU Forældremøde - til brug i dagtilbud.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Grennessminde

Baggrundsinformation

Grennessminde er en socialøkonomisk virksomhed, der arbejder med at få unge med særlige behov i uddannelse og jobs.

I Danmark har Grennessminde otte forskellige værksteder, hvor unge kan opkvalificere forskellige kompetencer. Grennessminde ønsker desuden at etablere en afdeling i Grønland.

Formål

Grennessminde arbejder for fællesskaber, der bidrager til, at det enkelte menneske vokser og udvikler sig. Grennessminde tilbyder unge botræning, uddannelses- og beskæftigelsesforløb i en af deres socialøkonomiske virksomheder, så de unge kan blive ledt videre til andre jobs efterfølgende.

Målgruppe

- Unge uden for arbejdsmarkedet
- Sårbare unge

Projektsamarbejder*

Naalakkersuisut

Kommuneqarfik Sermersooq

Foldschack, Forchhammer, Dahlager og Barfod (advokater) Air Greenland og Brugseni.

Nøgleområder

#Ferielejlige- og udveksling

#Socialøkonomi og iværksætteri

Placering

Kommuneqarfik
Sermersooq

Taastrup i
Danmark

Projekter de seneste 5 år

Socialøkonomi Grønland
Samarbejdsaftale med Kommuneqarfik Sermersooq om udvikling af socialøkonomiske tiltag.

Erfaringsophold på
Grennessminde
6 unge fra Tasillaq.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Headspace

Baggrundsinformation

Headspace er et gratis rådgivningstilbud til børn og unge. Organisationen har eksisteret i Danmark siden 2013 og undersøger nu mulighederne for at opstarte Headspace i Grønland.

Formål

Headspace arbejder for at give alle børn og unge nogle at tale med om deres problemer – store som små.

Målgruppe

- Børn og unge generelt

Headspaces indsats i Danmark er målrettet unge mellem 12 og 25 år.

Projektsamarbejder*

I Danmark arbejder organisationen tæt sammen med kommuner, regioner og det lokale erhvervsliv.

Nøgleområder

Headspace har endnu ingen projekter i Grønland.

Placering

Headspace har endnu ikke aktiviteter i Grønland.

I Danmark er organisationen udbredt i 18 byer og har derudover en landsdækkende chat.

Projekter de seneste 5 år

Headspace har endnu ikke nogle projekter i Grønland. De har dog foretaget en forundersøgelse for at afdække mulighederne for at etablere Headspace i Grønland.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Kalaallit Røde Korsiat/INUA

Baggrundsinformation

Kalaallit Røde Korsiat (KRK) har siden 1992 været en selvstændig organisation under Røde Kors i Danmark. INUA er opstartet i 2013 og er en del af KRK, som fokuserer særligt på børn og unge.

Formål

KRK har et bredt alment fokus og laver aktiviteter målrettet mennesker i forskellige udsatte positioner. KRK/INUA har særligt fokus på socialt udsatte børn og unge. KRK har almene aktiviteter som fx genbrugsbutikker og fællesspisning, som rammer en bred gruppe af personer og familier. I denne oversigt fremgår udelukkende aktiviteter målrettet børn og unge – under KRK/INUA.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Lokal- og civilsamfund
- Sårbare børn og unge
- Faginteresserede og beslutningstagere

Projektsamarbejder*

Selvstyret

Qaasuitsup Kommunia

Sana (hospital), Røde Kors Island, Røde Kors Danmark, Arktisk Aldring, Ensomme Gamles Værn, Ungdommens Røde Kors.

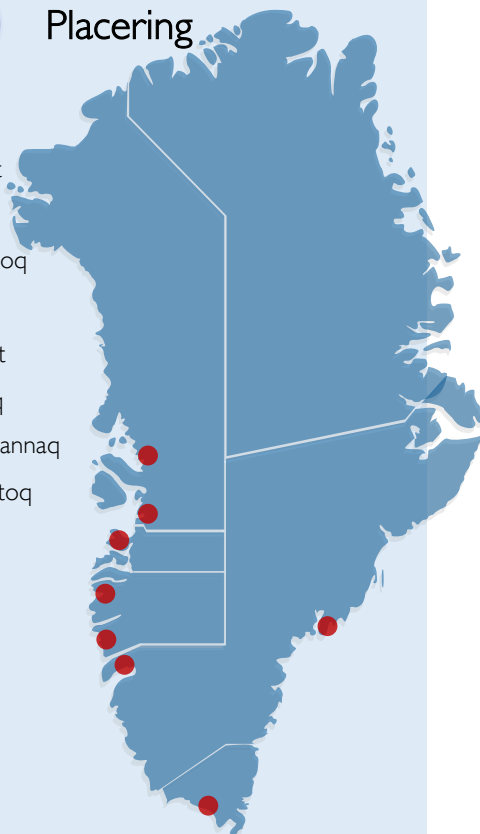
Nøgleområder

- #Kapacitetsopbygning af organisationer
- #Videngenerering og fortalervirksomhed
- #Faglig kompetenceudvikling

Placering

Aasiaat
Ilulissat
Maniitsoq
Nuuk
Sisimiut
Tasiilaq
Ummannaq
Qaqortoq

Projekter de seneste 5 år

Lokale fællesspisninger	Sommerlejr for udsatte børn
Isbjergene Kælver	Sårbarhedsanalyse
Projekt om lokal social iværksætteri	Kampagne med fokus på frivillighed
INUA sommerlejr for udsatte unge	Opstart og drift af INUA

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

MIBB – Bedre Børneliv

Baggrundsinformation

Bedre Børneliv er etableret i 2007 med det formål at få samfundet og de voksne til at tage større ansvar for børns vilkår.

Formål

Bedre Børneliv arbejder for at styrke børns vilkår. Organisationens aktiviteter er særligt målrettet forældre, bedsteforældre og frivillige for at skabe større viden om og engagement for børns rettigheder i lokalsamfundet.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Forældre og plejeforældre generelt
- Fagpersoner
- Lokal- og civilsamfund generelt

Projektsamarbejder*

Den offentlige sektor (bl.a. politi), Grønlands Idrætsforbund, lokale politikere, skoler og uddannelsessteder, erhvervslivet, lokalsamfundet, Malou Media, andre foreninger

Nøgleområder

#Faglig kompetenceudvikling

#Videngenerering og fortalervirksomhed

Placering

Uummannaq
Ilulissat
Aasiaat
Sisimiut
Maniitsoq
Nuuk
Paamiut
Qaqortoq
Narsaq
Tasiilaq

Samt
landsdækkende
aktiviteter

Projekter de seneste 5 år

Som ringe i vandet
Viden og debat om seksuelle overgreb mod børn

Frivilligkursus

Aperingga
Fremme viden om børn og unges rettigheder

Ti gode råd til forældre
Råd til forældre og værger om børns færden efter skoletid

Bedre færden på nettet
Elektronisk oplysning om god etisk adfærd på nettet

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Mind Your Own Business

Baggrundsinformation

Mind Your Own Business (MYOB) er en organisation, der skaber udviklingsforløb for drenge i alderen 13-19 år. Organisationen har eksisteret i Danmark siden 2010, og har i 2019 igangsat et program i Nuuk, henvendt til drenge mellem 13 og 21 år.

Formål

Med iværksætteri som omdrejningspunkt giver MYOB drenge i alderen 13 til 19 år fra udsatte boligområder muligheden for, at etablere deres egen mikrovirksomhed. Formålet er, at drengene styrker deres faglige og sociale kompetencer og får en stærkere tilknytning til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet.

Målgruppe

- Børn og unge generelt (kun drenge)

Projektsamarbejder*

Kommuneqarfik Sermersooq

Nøgleområder

#Socialøkonomi og iværksætteri

Placering

Nuuk

Projekter de seneste 5 år

Mind Your Own Business
Program, som giver drenge mellem 13 og 21 år mulighed for at etablere egen mikrovirksomhed.

Mælkebøttecetret

Baggrundsinformation

Mælkebøttecetret er en selvejende institution for omsorgssvigtede børn og unge, som består af Mælkebøtten, bo-enhederne Ilasiaq og Allu samt en administration.

Formål

Mælkebøttecetrets formål er at forbedre vilkårene for omsorgssvigtede børn og unge og forebygge yderligere omsorgssvigt.

Målgruppe

- Sårbare børn og unge
- Sårbare forældre
- Fagpersoner
- Faginteresserede og beslutningstagere

Projektsamarbejder*

Selvstyret, Aalborg Kommune, alle kommuner i Grønland

Nuuk Rotary Klub, Lions Club Nuuk, Red Barnet (DK), Grønlands Erhverv, Villum Fonden, VIVE, Bikubefonden, 15. juni fonden, Grønlandsbankens Erhvervsfond, Mary Fonden, Danner, Krisecenterforeningen

Nøgleområder

- #Personlig støtte og kompetenceudvikling (Psykologisk rådgivning og udredning)
- #Faglig kompetenceudvikling
- #Opholdssted
- #Videngenerering og fortalervirksomhed
- #Sociale og fritidsaktiviteter
- #Kapacitetsopbygning af organisationer

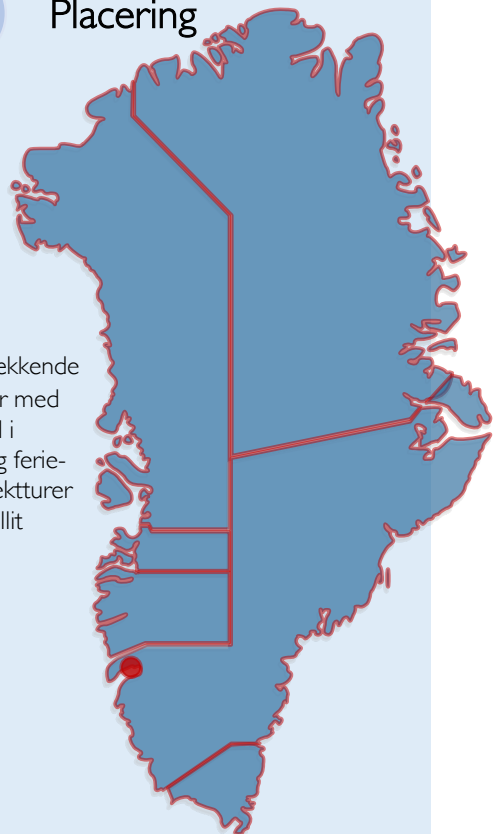
Projekter de seneste 5 år

Mælkebøtten:
<i>Akut anbringelse - social og psykologisk udredning og behandling</i>	Evalueringer af diverse indsatser
Ilasiaq:
<i>Oprettelse af boenhed i Nuuk for udsatte børn</i>	Allu: <i>Oprettelse af bo-enhed i Nuuk for udsatte børn</i>
Børnefolkekøkken	Psykologisk udredning i Mælkebøttecetret
	Kattunneq

Placering

Landsdækkende indsatser med botilbud i Nuuk og ferie- og projektturer til Kapisillit

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Red Barnet Grønland

Baggrundsinformation

Red Barnet blev grundlagt i 1919 og arbejder i dag i mere end 120 lande. Red Barnet yder nødhjælp, bekæmper bl.a. vold og mobning, sikrer skolegang og styrker børns modstandskraft.

Red Barnet Grønland blev dannet i december 2013.

Formål

Red Barnet arbejder for at give børn i hele verden et bedre liv. Organisationen redder, beskytter og styrker børn og kæmper for, at deres rettigheder bliver overholdt.

Red Barnet Grønland arbejder særligt for at sikre et godt og trygt børneliv for alle børn i Grønland ved bl.a. at sikre efterlevelse af FN's Børnekonvention.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Forældre og plejeforældre generelt
- Sårbare børn og unge
- Sårbare forældre
- Fagpersoner
- Lokal- og civilsamfund

Projektsamarbejder*

Departementet for Familie, Politiet

Sermersooq Kommune

Svømmehallen Malik, Det Grønlandske Kriminalpræventive Råd, Red Barnet Danmark, Air Greenland, Pissifik, kunstnere, Nuuk Kunstmuseum, Brugseni, Landsbiblioteket, Deluxus Studio

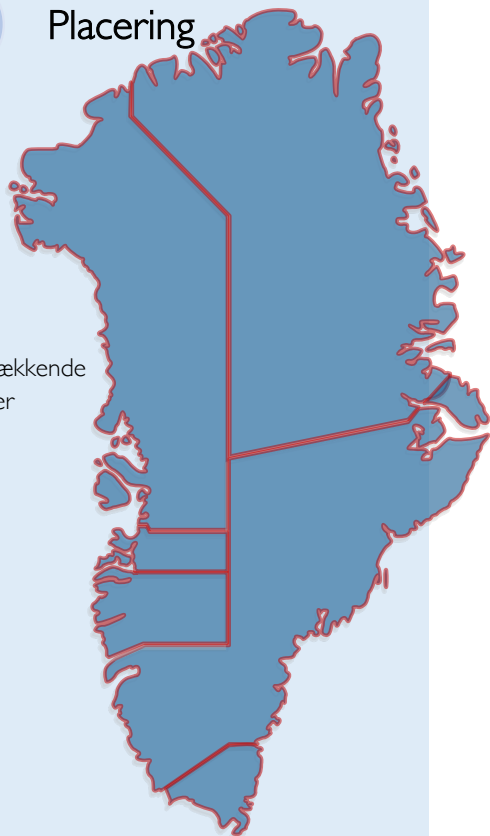
Nøgleområder

- #Sociale og fritidsaktiviteter
- #Personlig støtte og kompetenceudvikling
- #Faglig kompetenceudvikling
- #Videngenerering og fortalervirksomhed

Placering

Landsdækkende indsatser

Projekter de seneste 5 år

Killiliisa hæfter *Værtøjer til bedre at kunne forstå og håndtere seksuelle overgreb.* Kampagner om børns rettigheder *Fokus på at engagere unge i lovgivning*

Alle børn har ret til et hjem *Styrkelse af relationen mellem anbragte børn, biologiske forældre og plejeforældre* Kaassasuk og Pajuppara *vi læser højt og læsestøft*

Bømenes dag Chat Paaralugu *Online platform med oplysningsmateriale*

Video og temaaften om mobning

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Sex & Samfund Danmark

Baggrundsinformation

Sex & Samfund har i over 60 år kæmpet for alles ret til at bestemme over egen krop og seksualitet - både i Danmark og internationalt. I Grønland arbejder Sex & Samfund med at give børn og unge kompetencer til at kunne mærke egne grænser og læse andres. Siden 2014 har Sex og Samfund bl.a. samarbejdet med Departementet for Sundhed om at kvalitetssikre seksualundervisning og oversætte materiale til brug i Grønland.

Formål

I Danmark giver Sex & Samfund børn og unge viden om køn, krop og seksualitet gennem moderne seksualundervisning samt telefon-, mail- og chatrådgivning. Organisationen udbyder kurser og materialer med fokus på seksualitet gennem hele livet – fx til sundhedspersonale og personer med særlige behov.

Målgruppe

- Fagpersoner
- Børn og unge generelt

Projektsamarbejder*

Departementet for Sundhed

Qaasuitsup Kommunia

Nøgleområder

#Faglig kompetenceudvikling

Placering

Region Disko

Grønlandske skoler i flere kommuner

Qaqortoq

Projekter de seneste 5 år

Kvalitetssikring af seksualundervisning

Oversættelse af materialer

Dukkeprojekt
Opkvalificering af medarbejdere til undervisningsforløb med elektronisk babysimulator som har til formål at øge unges viden og handlekompetencer ift. forældreskab.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Baggrundsinformation

Siunissaq er et lokalt forankret projekt, der i samarbejde med bl.a. skoler, væresteder og familiehuse styrker børn og unge i at udfolde deres rettigheder i Grønland, give dem livsmød og øge trivlsen i grønlandske familier. Siunissaq følges af løbende forskning og samarbejder således tæt med Grønlands Universitet.

Formål

At opbygge lokalsamfundets samlede kapacitet og initiativ med det formål at skabe bedre trivsel og øget livsmød blandt børn, unge og familier i Grønland.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Lokal- og civilsamfund
- Forældre og plejeforældre generelt
- Fagpersoner
- Unge uden for arbejdsmarkedet
- Sårbare børn og unge

Projektsamarbejder*

Qeqqata Kommunua, Kommuneqarfik Sermersooq og Kommuneqarfik Kujalleq.

Lokale skoler og Majoriaq-skoler i bl.a.: Tasiilaq, Nanortalik, Kangerlussuaq, Maniitsoq og Atammik.

Bikubenfonden, Ilisimatusarfik, BUFFI, Statens Kunstfond, Norsk Kulturråd, Foreningen Grønlandske Børn, grønlandske kunstnere mv.

Nøgleområder

#Personlig støtte og kompetenceudvikling

#Videngenerering og fortalervirksomhed

#Sociale og fritidsaktiviteter

Placering

Maniitsoq

Tasiilaq

Nanortalik

Kangerlussuaq

Atammik

Nuuk

Projekter de seneste 5 år

Siunissaq Projekt som har til formål at styrke lokalsamfundets resiliens ved at involvere børn og unge i kunstneriske og psykosociale aktiviteter.

En lokalsamfunds-baseret, deltagende undersøgelse af, om kunst bidrager til at danne levende og bæredygtige sociale fællesskaber i mindre byer og bygder i Grønland.

Kunst og sociale fællesskaber
Synlighed,
Oprejsning, Udsyn.

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Baggrundsinformation

UNICEF blev oprettet af FN efter 2. Verdenskrig i 1946 og er i dag verdens største børneorganisation. Organisationen arbejder både akut og langsigtet for at sikre, at verdens børn og deres lokalsamfund hele tiden bliver stærke og bedre til at klare sig selv. Rammen er FN's Børnekonvention.

Formål

UNICEF arbejder i alle verdens lande for at børn har et godt liv. I Grønland har UNICEF Danmark i 2019 åbnet eget kontor og har siden 2010 samarbejdet med Grønlands Selvstyre om projektet NAKUUSA som har til formål, at øge kendskabet til værdierne i FN's Børnekonvention og styrke fundamentet for, at den kan blive efterlevet.

Målgruppe

- Børn og unge
- Forældre og plejeforældre generelt
- Fagpersoner
- Lokal- og civilsamfund
- Faginteresserede og beslutningstagere

Projektsamarbejder*

NAKUUSA:
Naalakkersuisut samt alle kommuner i Grønland og lokale folkeskoler

UNICEFs egne aktiviteter:
Ungdomskulturhuset Tasiilaq, Institut for Menneskerettigheder

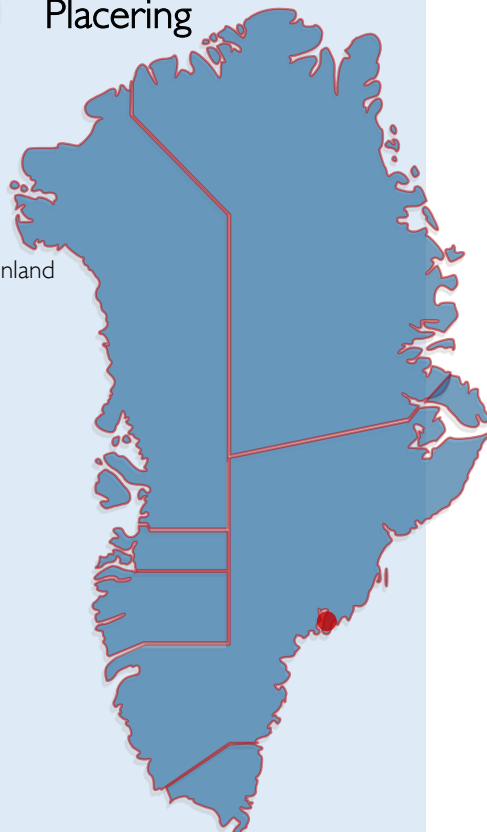
Nøgleområder

#Personlig støtte og kompetenceudvikling
#Faglig kompetenceudvikling
#Sociale og fritidstilbud
#Videngenerering og fortaler-virksomhed

Placering

Hele Grønland
Tasiilaq

Projekter de seneste 5 år

NAKUUSA
Styrkelse af kendskabet til børns rettigheder

Undersøgelse af børns kendskab til børns rettigheder

Udbredelse af kendskabet til Børnekonventionen og børns rettigheder, herunder udarbejdelse af undervisningsmateriale om børns rettigheder

Ungdommens Røde Kors (DK)

Baggrundsinformation

Ungdommens Røde Kors (URK) har eksisteret siden 1923. I dag har organisationen aktiviteter udbredt i hele Danmark og internationalt. URK's aktiviteter spænder bredt fra mentorordninger og ferielejre til socialt innovative forløb, som styrker unges kompetencer og handlekraft.

Formål

Ungdommens Røde Kors (DK) arbejder for, at alle børn og unge har muligheden for og troen på, at de kan tage ansvar og handle for at skabe det samfund, de drømmer om.

Målgruppe

- Børn og unge generelt
- Lokal- og civilsamfund
- Sårbare børn og unge

Projektsamarbejder*

Villum Fonden, I5. juni Fonden, Orientfonden
Islandsk Røde Kors, Operation Dagsværk

Nøgleområder

- #Kapacitetsopbygning af organisationer
- #Faglig kompetenceudvikling
- #Ferielejre og udveksling

Placering

Nuuk
Tasiilaq
Aasiaat
Sisimiut
Qaqortoq

Projekter de seneste 5 år

Opstart af Inua (Unge Isbjergene kælver frivillige i KRK)

Inua sommerlejre

Projekt om lokalt socialt iværksætteri og etablering af SPRINT

*Kun primære samarbejdspartnere for aktiviteter i Grønland angivet

Bilag 2 – Oversigt over fondenes profil, strategi og fokusområder i Grønland

Fond	Geografi (primært)	Fokusområde	Målgruppe (primært)	Profil og strategi
Kraemers Grønlandsfond	Østgrønland	Væresteder og fritidsaktiviteter samt bolig og sundhed.	Udsatte unge	<ul style="list-style-type: none"> • Grønlandske bestyrelsesmedlemmer • Stor viden om Grønland • Små forandringer, der kan have langsigtet effekt.
Oak Foundation Denmark	Hele Grønland	Folkeskole, demokrati, anlæg (skilift, multibane) og uddannelse, kapacitetsopbygning til social forandring samt krisecentre.	Alle. Udsatte børn og unge er dog ofte en del af målgruppen evt. i forbindelse med familiearbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Fuldfinansierer og delfinansierer projekt på baggrund af ansøgninger • Bevilliger kun til ansøgere med meget stærk forankring i Grønland • Samfinansierer gerne med andre fonde, så indsatserne kan få mere værdi og volumen ift. at løse de problemstillinger der er • Støtter mange både større og mindre projekter • Med i stort flerfundsprojekter (Løft af den grønlandske folkeskole, Kofoeds Skole i Grønland, Kapacitetsopbygning af krisecentre).
Tuborgfondet	Nuuk	Støtte unges deltagelse i samfundet (uddannelse og job) og i fællesskaberne.	Bredere ungefokus	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbejde med erhvervsliv ift. vejen til uddannelse og job for udsatte unge (eksempelvis iværksætter og mikrovirksomheder) • Primært et stort og langvarigt projekt • Støtter primært unges egne projekter og organisationer; udviklet og drevet af unge selv.
Bikubenfonden	Hele Grønland	Øge unges livsmestring.	13-30 år med komplekse sociale problemer	<ul style="list-style-type: none"> • Primært større og langvarige projekter med flere aktører og organisationer • Kobler sig til andre projekter og fonde med henblik på at kunne skabe en større effekt og længerevarende indsatser.

Fond	Geografi (primært)	Fokusområde	Målgruppe (primært)	Profil og strategi
Villum Fonden	Hele Grønland	Ungdomsinstitutioner (anbragte unge), uddannelse, folkeskole, klubber, familiecenter, multibane samt kampagner.	Udsatte børn og unge Medarbejdere i socialsektoren med traumer	<ul style="list-style-type: none"> • Mange forskellige typer af større og mindre projekter • Med i stort flerfundsprojekt (folkeskolen) • Fremover fokus på ungdomsuddannelser
Mary Fonden	Hele Grønland	Udsatte børn og unge, vold i hjemmet samt mobning og trivsel.	Børn og unge samt fagfolk (pædagoger, lærere og krisecentermedarbejdere)	<ul style="list-style-type: none"> • En fond med en lidt anderledes profil; kan ikke ansøges om donationer, men identificerer, udvikler og driver sociale projekter i samarbejde med relevante samarbejdspartnere. • Fokus på det brede samarbejde med lokale aktører, offentlige aktører, eksperter og andre fonde • Primært større og langvarige projekter med flere aktører og organisationer • Fremadrettet fokus på udsatte børn og unge.